

POLOTE NABA 2 LETA KOLINI SOSE TAWAKALUBA:TAMO ODODIYA:

¹ Na ba: Polotela, Ya:su Kelisote ebene sose tupuimima: hiya:hiya: hopamo doelamiya:, ba:bi okopi ipuwalo na ba: etala mabu Godote ebene ubilo na a:laweniya:. Na ba:gala a hibima: midipino ekawi Timotiko, ale la: puya:te Kolini habalo Godokono sose tawakalubima: deda:hanama, ba:gala komo la: puya:te Guliki hopo konomolo Godokono tawakalubima: da:keda:hanama, ale ba:moe leta la: hiliyonomatamo poemema:.

² Wadiyala aeno Nabiwi Godoko ba:gala Kodawa Ya:su Kelisoko iba:te ibino malemale komo ba:gala hete komo la:tamo nikalama:mena:ta.

*Polote Godokono Gelebadi Ikame Komoma:
Kalakala Tabo Dadipatiya:*

³ Wadiyala ale aeno Kodawa Ya:su Kelisokono Nabiwi Godotamo kalakala tabo kadipatiya:, mabu ebe ba: ebene gugudi konomamo da:malemalelatelena ba:be Nabiwila, ba:gala ebe ba: iba:tamo gelebadi dikalamena ba:be Godola. ✧

⁴ Iyo, ebete a aeno temeteme hiliyonomo ipuwalo a:gelebadia:menako, mabu ebe ubila ale kebe gelebadi ebegodone da:lawenakoma: a ba:be atu gelebadi komamo komopino hiya:hiya: temeteme ipuwalo ibi atumu kakowalubilinakoma:.

✧ **1:3:** Lom 15:5

⁵ Numa:la, ale Kelisoko ipuwalo ba emedena ebe mabuma: hiya:hiya: temeteme komate atamo konomamo keba ka:na kikulihonaka, ba: ba:ba ka:na ebe ipuwado gelebadi komote atamo konomamo atumu ba:kuluhukunakomene.

✧ ⁶ Ba:bema: Godokono ubi komo ba: ba:ma ka:nala, kebe hiya:hiya: temeteme komate atamo dikulihonaka, ba:bi temeteme komodo la:le la:eno temeteme ipuwalo la:eno gelebadi komo ba:gala ka:ka: mula: komo kuwatema:nemata, ba:gala aeno temeteme ipuwalo kebe gelebadi komote atamo duluhukunako, ba:be gelebadi komodo la:le atumu la:eno gelebadi komo kakalawema:nemata. Iyo, agodolo da:pola:na ba:bako atu temeteme komate la:tamo da:pikulimina;, ba:bi temeteme ipuwalo la:le hido gelebadi komo lawete kodakodalo ba:bo kola:mota:hanama:nemata. ⁷ Ba:bema: numa:la;, la:le la:eno hibima: midi ipuwado kuititi teta:mo modobolo da:nikulima, ale ba:be komo galane tetelo kumima: hibima: na:midinama:. Iyo, ba:moe komote aeno ukuilo kodakodalo bitana, mabu a iya:tawahala atu hiya:hiya: temeteme komate la: ba:gala a hiliyonomatamo kapimilo keba ka:na kikulihonaka, ba:ba ka:na Godokono gelebadi komote atumu la: ba:gala a hiliyonomatamo kapimilo ba:kuluhukunakomene.

⁸ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la;, A:isiya hopolo atamo duluhukui, a ubila la:le ba:be komo hidonomamo iya:tawaha. Hibila, ba:ba tetelo koko temeteme komate atamo dikulihui aeno ukui komate menemenenomoma: ba

eda:haa:me, ale ba:bo emalagidoluima: ale aeno temeteme komoma: ba: dito koha:lahama:nema:.
 ☆ ⁹ Iyo, ale aeno tepo ipuwalo ba:ma ka:na emalagidoluima:, Godokono ubilo aeno ha:laha tetete hibinomolo uluhukui. Huiyatiya eba ka:naha:, hoe komote atamo kuluhukuha:. Ao, Godote a mabuma: ebena eta ubi ba:ma ka:na ihati, ale ba:bi temeteme ipuwado a ha:kiya aeno helo modoboha:ma: ga:lalo ale ebe kapiya hibima: ba:bo komidima:, mabu ebe ba: ha:lahapi ka:ka:mo da:wadiya:paa:latelenako ba:be Godola.
¹⁰⁻¹¹ Ba: hibila, ebete ba:bako konomo hoe olalati ipuwalo aeno ka:ka: a:mula:lea:mi, ba:bema: a iya:tawahala ebete galane tetelo aeno ka:ka: gala kakamula:lea:mema:ne, iyo, la:le a toetoe tabamo ba owalubi ale aeno hiya:hiya: olalati komo hiliyonomo ipuwalo aeno hibima: midi komo Godotamo bihatenama: ebete aeno ka:ka: komula:lea:mema: Ba:bema: numa:la:, Godote la:eno hiliyonomo toetoe tabo dulihona ba:be komodo ebete a hidamo bowalubinakomene, iyo, komo tawakalubi hiliyonomate kalakala tabo ebetamo ba:bema: badipatenakomena: ☆

Polote Dopamo Da:tamotiya: Ebete Ba:be Nopo Hiya:ma: Midima: Tabo Dolamagiya:

¹² Ba:bema: hibila, ale nawagahanama: mabu aeno tepo ipuwoeno mulu ukui komate a ba:ma ka:na kiyaa:menaka, aeno ododili ipuwalo ale hopo habanapi hiliyonomatamo Godokono talona ba:gala tuputupu emede komo kapiyanomo ba hawakalimi, huiyatiya

---

☆ **1:8:** Oel 19:23; 1Kol 15:32   ☆ **1:10-11:** 2Tim 4:18

ba:be komo la: Kolini sose tawakaluba:tamo konomamo a:hawakaliminakuima:. Numa:la:, Godokono malemale komodo ebete helo atamo nikaa:mena ale ba:ba ka:na kemedinama:, eta hopo lumagino mulu ukui komodo ale helo a:kalawa:lema:. ¹³ Ba:be mabuma: nale naeno hiya:hiya: leta ipuwalo naeno ubi bihatenamo, la:le naeno tabo komokomo ba ka:lamihole naeno iya:tulame komoeno ipuwa tiyolo ba:bo kuwatenakoma:, ¹⁴ iyo, wadiyala la:le dopamo aeno iya:tulame komo nanেকে keba ka:na ka:lawa:tepuima, ba:ma tetelo la: huiyatiya ba:be iya:tulame komoeno konomo ipuwa hidonomamo kolawema:nemata. Ba:bema: numa:la:, la: ba:be gabodo Kodawa Ya:sukunu Ko Hegelalo a mabuma:kawagahama:nemata, ba:ba tetelo ale la: mabuma: keba ka:na dawagahama: ba:ba ka:na. ☆

¹⁵⁻¹⁶ Ba: hibila, na ba:be komo ba iya:tawa nale nopo ba:ma ka:na ihatimo, la: kowalubilima: nale netewa hiya:hiya: tetelo la:tamo kopuluhukuma:nemo. Ba:bema: nale ba:ma ka:na emalagidoluimo, na Ma:sadoniya hopamo ba to gabo tetelo la:go dopamo pemedatepate, ba:bene Ma:sadoniya hopone da:kawilamo la:tamo atumu gala kakapuluhukuma:nemo. Ba:gala nale eta ukui ba:ma ka:na kihatimo, nale la: ipuwane Yudiya hopamo to ba tupuimi la:godone owalubi ba:bo kolawema:nemo. ☆

¹⁷ Huiyatiya nale ba:be nopo hiya:ma: miditi la:tamo kapuluhukuha:, ba:bema: diyala, la:le na ukui gagagadawama: kuda: a:midinimata.

☆ **1:14:** 2Kol 5:12; Pil 2:16 ☆ **1:15-16:** 1Kol 16:5-6

La: iya:tawahala, hopo habanapa:te ha:da amiho gabodo etapa:tamo “Iyo, na kododima:nemo” tabo ba ga:la, huiyatiya ba:be tabo komone ohobila:hate “Ao, na a:kododa:mo” tabo etapa:tamo gala dito kaga:lanaka. A:iye! La:le na ba:bako lumagima: kemalagidolonama?

¹⁸ Numa:la:, Godoko hibidawanomoma: ba eda:na ebete aeno hibi komo iya:tawala, ale la:tamo pelamema: ha:da amiho gabodo “Iyo” tabo kaga:laha:. Ba: hibila, ale aeno dopo tabo komone ohobila:te ale la:tamo pelamema: “Ao” tabo gala ba kaga:la, a ba:be komo hibi gabodo ododima:. ¹⁹ A:iye! Na Poloko ba:gala Sailasiko ba:gala Timotiko, ale dopamo la: ipuwalo Hido Tabo ba polamagimi Godokono Gudu Ya:su Kelisokono komo ba:ma ka:na hawakaliminakuima:, ebete etapa:tamo “Iyo, na kododima:nemo” tabo ha:da amiho gabodo goete, ba:be tabone etapa:tamo ohobigalo “Ao, na a:kododa:mo” tabo a:kagaa:mene. Numa:la:, ebete hibidawama: ba eda:na, a hibima: midipi kowalubinama: hiliyonomo tetelo “Iyo” tabo kapiyanomo begoenako, ✧ ²⁰ mabu hibila, Godote a kowalubinama: hiya:hiya: tabo dolamaginako, ba:bi hiliyonomo tabo komoma: Ya:suti “Iyo” tabo ba goena, ebe kapiyado ba:bi komate hibinomoma: beda:hanamena:. Ba:moe mabuma: ale Godokono hidohido ododili komoma: aeno toetoe tabamo ebe dawagaminanakoma:, ale “Ba:ba:la” tabo Ya:sukunu mahilamo ba:bema: ga:lanakoma:.

✧ ²¹ Ba:bema: kalakala konomola, mabu

ale la:go kapimilo Godokono Oemedawa Kelisoko ipuwalo ba emedena, Godoko ba: a da:kodakoduia:mena ba:be Helodawala. Iyo, ale ebena oko kowatihonama: ebete a ba:bema: uwatiya:, ²² ba:bene ale ebenoma: deda:hanama: ba:be komo kiya:tawahama: ebete ebena kukala atamo ba miya:tea:me, ebena Gobogobo aeno tepo ipuwamo ba: dito ihatea:miya:. Ba: hibila, ale ba:be komodo ba:ma ka:na kiya:tawahama:nema:, kebe hidohido komate ebegodolo da:pola:na, galane tetelo ebete atumu ba:bi hiliyonomo komo atamo hibinomolo kikkaa:mema:ne. ☆

²³ Ba:bema: numa:la:, Godote naeno tepo ipuwoeno komokomo ba ulamelenamena, ebete naeno tabo hibi tabonomoma: goe, ba:ma ka:na na eta ko temeteme la:tamo ikalamema: ubiha:ma: edimo, ba:bema: nale naeno nopo hiya:ma: miditi la:eno Kolini habamo kapeha:. ²⁴ Huiyatiya ale la: mabuma: kebe oko kowatinama:, ba:be oko komoma: ukui kubamo akalawa:la:. Numa:la:, Godokono hibi kalakalate la:eno tepo ipuwalo kitanama: ale oko ba:bema: owatinama:, mabu a iya:tawahala la: hibima: midi ipuwalo kodakodalo la:mota:hanamata, iyo, a ubihinola la:le a la:eno kokopima: ka:milo aeno ukui komamo la:le la:eno menemene komago dito papamila:hale! ☆

2

¹ Ba:bema: nale la: mabuma: ukui ba:ma ka:na ihatimo, ba:ma tetelo nale la:tamo

---

☆ **1:22:** Epe 1:13-14; 2Kol 5:5 ☆ **1:24:** 1Pit 5:3

a:kapa:mo, mabu nale da:pemo, diyala, la:le kalakala nagodone laweheno huiyatiya menemene komo kapiya da: laweoma. ✧

² A:iye! Nale la: menemenema: da:pimidilima, ba:be menemene komote ba itana la: ipuwalo kalakala natamo pote na:kikanamemene? Lumagi puliyala, da: a:kalutamene! ³ Ba:hibila, nale dopamo naeno eta leta la:tamo dododimo, ba:ba tetelo na ubiha:ma: edimo, nale la:tamo ba puluhuku la:godone kalakala laweheno huiyatiya menemene komo kapiya pelawe. Iyo, nale ba:ma ka:na emalagidoluimo, “Wadiyala kalakala komote iba:godone natamo na:puluhukamene, menemene komoteha!” ba:bene nale la:eno komoma: ba:moe eta komo hibima: ba midina ba:bo kemalagidoluimo, “Keba tetelo naeno tepo ipuwalo kalakalate ditanamene, ba:ba tetelo iba:te ba: atumu nago hibilo kokalakahama:na:.” ⁴ Ba:moe ba:be mabuma: nale la:tamo dopo leta ba ododi la: mabuma: ukui bilibilima: eda:te ko temetema:go ba:gala ihi baida:go tabo ba:bo miya:timo, mabu na ubihinola naeno tabo komote la: menemenema: midili. Ao, na huiyatiya naeno ubi ba:ma ka:na ihatimo, nale malemalelo la: konomamo demalagidolenama, la:le ba:be komo naeno tabo uliho komodo hibilo kiya:tawahama:nemata. ✧

Polote Kolini Sose Tawakalubi Da:kiyalamiya: Iba:te Eta Konomo Kuba Ododidawoeno Komo Dito Kegebolemema:

⁵ Ba:bema: numa:la:, la: ipuwalo pote konomo kuba dododi, ba:be lumagino kuba ododi komodo menemene komote na kapiyatamo kuluhukuha:, ao, la: hiliyonomate ba:be atu menemene komo nanekele iya:tawatepahuimata. Huiyatiya nale ba:moe tabamo ba:ma ka:na kagoeha:, la:le ba:be dawoeno komo kubanomoma: ba gala eta kuba huiya ebetamo gala ikame, ⁶ ao, ebete la: komopi hiliyonomagodone dopamo da:lawi ba:be kuba huiyate ba: modoboma: edi. ⁷ Ba:bema: wadiyala la: ba:ma tetelo ebena kuba egebolemete nadodoma:la:, iyo, gelebadi komo ebetamo nikama:la:, ebete la:eno malemale hawakalimiha: mabuma: menemene konomo lawete kuiyodopoma: dito eda:kapoma:. ⁸ Ba:be mabuma: nale la: betoelameholemata, la:le ebe malemalelo demalagidolonama, wadiyala la: ba:be komo ebetamo gala na:kahawakalima:la:. ⁹ Ba: hibila, nale dopamo naeno eta leta la:tamo ododimo mabu na ubi ba:ma ka:na ihatimo, la:eno ododili komodo la: kopawilima:, ba:ma ka:na la:le naeno tabamo da:papamila:homa o da: a:kapapamila:hamata. ¹⁰ Ba:bema: numa:la:, keba tetelo la: eta lumagino kuba ododi komo egebolemete dadodomema, ba:ba tetelo na ebena kuba atumu dito kegebolemema:nemo, huiyatiya diyala, ba:ma tetelo ba:bako kubate la: ipuwalo hibilo da: kitanaha:. Ba: hibila, nale eta lumagino kuba egebolemete dadodomemo, nale ba:be komo Kelisokono holoholo hapulu la: mabuma: kododima:nemo, ¹¹ mabu na ubihinola Saitanate ago ba alaholohona ebete ebena eta ha:da amiho gabodo atamo heloma: eda:. Iyo, a iya:tawahala

ebete tawakalubi ebena gubi ipuwamo kebe
hiya:hiya: gabodo da:magatalenako! ✧

*Polote Talowase Habalo Ukui Bilibilima:
Dediya:*

¹² Ba:bema: wadiyala la: niya:tawahala:, nale
Kelisokono Hido Tabo Talowase habalo konolam-
agima: ebamo da:nuluhukuimo, Kodawate gigiho
natamo ya:lo a:hiya:mida ba itana ba:bo numimo.

✧ ¹³ Huiyatiya ba:ba tetelo nale aeno hibima: midi
ekawi Taitasiko nipo da:nohowadimo, ba:bema:
nale ukui bilibilima: ba eda: Talowase hibima:
midipi tiyolo miya:palette ba:moe Ma:sadoniya
hopamo ba: dito pimo. ✧

*Polote Ya:sukunu Hibi Okopino Tuputupu Oko
Komoma: Tabo Dolamagiya:*

¹⁴ Numa:la:, ba:moe hopeno eta ko
gawadalagino ododi komo ba:ma ka:nala,
alaholo ipuwalo puya:tamo helonomoma:
deda:mene, ebete ba:bi tawakalubi hala:mo
matuhulameholete ibi ebena haba tulinomodo
dopalamete dito komagatalema:ne ebena
awagaha komo hibilo kohawakalimima:
Ba:bema: a Godotamo kalakala tabo kadipatiya:,
mabu Kelisoko ipuwalo a puya:te ebena
hibi okopima: deda:hanama: ebete a ba:
ba:ba ka:na dopaa:mena ebe ha:kiya ebe
kawagaminanama:. Iyo, ebe ubila ebete a
hopo haba konomodo ba magatoena tawakalubi
hiliyonomate Kelisokono komo agodolo ba:ma
ka:na kiya:tawahama:na:, ebe ba: hido nibote
keba ka:na ka:patena ba: ba:ba ka:nala.

✧ **2:11:** Luk 22:31 ✧ **2:12:** Oel 14:27; 1Kol 16:9 ✧ **2:13:** Oel
20:1

¹⁵ Ba: hibila, Godoko adikumidawate eta hido nibo ilina ebe owatidoloenoma: koa:mo dito dihatenako, Kelisote a Godotamo ba: ba:ba ka:na ikaa:mehuiya:, ba:bema: puya:te ka:ka: mula: gabodo da:tolamena ba:gala puya:te hoe gabodo da:tolamena ibi hiliyonomatamo Kelisokono hido nibote agodone patena. ¹⁶ Iyo, puya:te hoe gabodo da:tolamena iba:te ba:be nibo kuba hoe ikame komoma: ga:lana, huiyatiya puya:te ka:ka: gabodo da:tolamena iba:te ba:be atu nibo hido ka:ka: ikame komoma: ga:lana. Ba:bema: a Kelisokono hibi okopi hiliyonomo ipuwalo pote modoboma: keda:na ebeno oko kowatinama:? Lumagi puliyanomola mabu aeno helote hibilo kitanaha: ✧

¹⁷ Ba:bema: numa:la:, a puya:te hibi oko dowatinama: ba:gala puya:te kateneno ubi komamo dowatina, aeno komo ba:gala ibino komo hiya:hiya:la, mabu iba:te Godokono Tabo olamagimi oko ba owatina, ulihopa:godone mani uwatema: konomamo emalagidolonaka, ilina kolowamipa:te ibino ilina kolowami habamo kebe ukuido ka:watanaka ba:ba ka:na. Huiyatiya a hibi okopino komo ba:ma ka:nala, Godote a ebeno oko owatima: hibilo uwatiya:, ba:bema: ale ebeno holoholo hapulu ba la:mota:hana eta ha:da amiho tabo olamagimihino, ale Kelisokono ukui tabo kapiya bolamagiminakoma:.

3

*Godokono Uli Nopo Komodo Tawakaluba:tamo
Oko Dowatina Ba:bi Okopino Komo*

✧ **2:16:** Luk 2:34; 2Kol 3:5-6

¹ Huiyatiya modoboha: la:le ba:ma ka:na emalagidolo, a hibi okopa:te a ha:kiya a ba:moe tabamo dawagaminoema: A:iye, komo okopa:te ibino komo kohawakalimima: iba:te komopino letago keba ka:na ka:wapata:lamenaka, ale la:tamo ba:ba ka:na a:kapelama:lema: mabu la:le aeno komo ya:lo iya:tawahuimata! Ba:gala a atumu ubihinola ale la:godone eta hopoenose tawakaluba:tamo ba nikuli, la:le a mabuma: iba:tamo ba:bako leta ba:bo ododili! ☆ ² Numa:la:, la: Kolini sose tawakalubi la: ba: aeno hibi komo hawakalimino letalata. Iyo, Kelisote ebe ha:kiya aeno tepo ipuwamo la:eno komokomo bimiya:ti, hopo habanapi hiliyonomate ba:bi tabo ba ka:lamihole la:eno komo ba:gala aeno komo hibinomolo kiya:tawahama: ☆ ³ Ba: hibila, ebeno leta ododi tetelo la:eno komo kohawakalimima: ebete hopo haboeno baelo pene kalaweha: ba:gala ebete atumu ba:moe hopoenose tabo miya:teno koko dilidili nakola kuwateha: Ao, ebete huiyatiya Ka:ka: Godokono Gobogoboeno heloamo ba:be leta ba ododi aeno tepo ipuwanomamo la:eno komokomo ba:bo miya:ti, ba:bene ebete a hiya:hiya: hopamo oea:mi hiya:hiya: tawakaluba:te la:eno komo a ipuwado hidamo kiya:tawahama: ☆

⁴ Numa:la:, aeno Kelisoko ipuwalo emede komodo ale Godoko hibima: ba midina la:eno komo hawakalimima: ba:moe tabo ba:bema:ga:lama:, ⁵ huiyatiya a iya:tawahala, a ha:kiya aeno heloamo Godokono oko mabuma: eta tabo ga:la modoboha: Huiyatiya kalakala

☆ **3:1:** 2Kol 5:12; Oel 18:27

☆ **3:2:** 1Kol 9:2

☆ **3:3:** Ikuli

24:12; Yel 31:33; Isi 36:26-27

konomola, ale ebenu oko kowatima: ebe kapiy-
ate a a:modobuia:menako, ⁶ iyo, Godote modobo
helo atamo ya:lo ikaa:miya: ale ebenu uli nopo
komodo tawakaluba:tamo owalubi oko kowati-
nama: Ba:bema: numa:la:, ebete dopamo ebenu
hiya:hiya: Tutumu Tabo ba:moe hopoeno netewa
koko nakola hunamo keba ka:na ka:miya:tiya:,
ebete ba:ma tetelo ebenu uli nopoeno tabo ba:ba
ka:na kamiya:tiya:ha:, mabu ba:bi pakala Tu-
tumu Tabo komodo hopo habanapa:te hoe huiya
kapiya belawenaka. Iyo, ba:ma tetelo ebete
ebenu uli nopo ebenu Gobogoboeno heloamo
ba:bema: hawakalimiya:, mabu ba:be Gobogobo
ba: hibi ka:ka: tawakaluba:tamo dikalamena
ba:be hido Owalubidawala. ☆

⁷ Ba: hibila, Godote dopamo ebenu Tutumu
Tabo koko nakola hunamo miya:tete Mosesetamo
ba ikame ba:be atu tetenomolo ebete ebenu
konomo alo ebetamo ba:bo hawakalimiya:.
Ba:be mabuma: Mosesekono holoholote
a:la:minanomoma: ediya:, ba:bene ebete
tawakaluba:tamo gala da:kapuluhukuya:
ba:be a:la:mina komo ha:kiya ba wibonato
iba:te huiyatiya ebetamo gahilamehole
kamodobuya:ha:. Ba:bema: numa:la:,
tawakaluba:tamo hoe huiya dikalamena ba:bi
Tutumu Taboeno nopote Godokono alago ba:ba
ka:na da:puluhukuya:, ☆ ⁸ ba:be komodo a
iya:tawahala, ebenu Gobogobogodone galane
tetelo duluhukuya: ba:be nopoeno alo bada
konomola:ka:, iyo, ba:be uli a:la:minoeno helote
dopo a:la:minoeno helo na:gogolona! ⁹ Ba: hibila,

☆ **3:6:** Yel 31:31; 1Kol 11:25; Yon 6:63 ☆ **3:7:** Ikuli 34:29

Godote ebenu dopo nopoeni komodo tawakalubi kuba ododilipima: ka:laminako, huiyatiya ba:be kuba huiya ikalame nopote ebenu konomo alago uluhukuya:. Ba:bema: ba:be komote a ba:ma ka:na iya:tua:mena, Godote ba:ma tetelo kebe uli nopoeni komodo tawakalubi ebenu tuputupupima: da:ka:laminako, ba:be uli nopoeni a:la:mina helote dopo nopoeni a:la:mina helo hibinomolo na:gogolona!

✧ 10 Ba:moe ba:be mabuma: ale dopamo tetelo kebe nopo konomo a:la:mina komoma: da:ga:lanakuima:, a tetelo uli nopoeni hibi konomo a:la:mina komote ba:be dopo komoeno haba da:pelawiya:, ale ba:be uli komo ba umi ukui hiya:ma: midiliti ba:bo ga:luya:ma:, dopo komo ba: hibi a:la:mina komoha:, iyo, pakala nopoeni a:la:mina komote aeno ukuilo ba: dito wibadiguya:. 11 Numa:la:, kebe nopote agodolo tete nanekele kitanatepama: dopamo duluhukuya:, ba:be nopoeni a:la:mina komote hibilo itanami huiyatiya galane ha:kiya wibuya:, ba:bema: ba:be komodo a hibilo iya:tawahala, kebe uli nopote Godokono ubilo emedena emedena tetelo ditanamene, ba:be nopoeni a:la:mina helote dopo a:la:minoeno helo konomamo na:gogolona!

12 Ba:gala eta komo. A Godokono hibi okopa:te ebenu konomo a:la:mina komo hibilo kumima: uliholo bemedinama:, ba:bema: ale toleheni Hido Tabo olamagimi oko helonomamo bowatinakoma:. 13 Huiyatiya a puya:te ba:ma tetelo oko dowatinama: a Moseseke huiyaha:,

✧ 3:9: Tutumu 27:26; Lom 1:17

mabu ebenu holoholote a:la:minama: dediya:, ba:ba tetelo ebe ubiha:ma: ediya: Isalaela tawakaluba:te ba:be a:la:mina komote ebegodone wibadigalo umi, iyo, ebete ba:be komo iba:tamo kawaminama: ebenu holoholo kalikamo ba:bema: muliya:. ✧ 14-15 Numa:la:, Moseseko tetelo Isalaela tawakaluba:te Godotamo wato kodakodahibinomoma: eda:hanama:, iyo, Mosesete ebenu holoholo kalikamo keba ka:na ka:muliya:, Godote ba: ba:ba ka:na ibino tepo ipuwoeno ukui atumu a:kamula:lalamiya: iba:te du ipuwalo kemedehonama:. Ba:bema: ba:ba tetene tupuimiti ba:ma teta:mo puluhuku ibino ukui komate ba: ba:ba ka:na du ipuwalo pola:lama:nama:, iyo, Mosesete Godokono Bukamo pakala nopeno hiya:hiya: Tutumu Tabo ba:gala komo owalubi tabo da:miya:tiya:, iba:te ba:bi komokomo ba ka:lamihole ba:bi taboeno ipuwa hibilo kuwatanaha:. Huiyatiya numa:la:, keba tetelo lumagiti Kelisokoba: kemedena: ebetamo da:pemene, Godote ba:be komo kapiyado ebenu tepo ipuwa mula:meno kaliko ebegodone kolawemema:ne, ¹⁶ iyo, kalakala konomola, lumagiti aeno Kodawatamo dohobigamene ba:ba tetelo Godote ebenu tepo ipuwoeno du komo ebegodone hibinomolo kuluhukutimima:ne. ✧

¹⁷ Ba:bema: numa:la:, aeno Kodawa ba:gala ebenu Gobogobo ibi ba: kapiyala, ba:bema: ba:be Kodawoeno Gobogobote keba lumagigodolo demedena ba:be lumagiti hibi tutu emede komo kiya:tawama:ne. ✧ ¹⁸ Iyo, kalakala

---

✧ 3:13: Ikuli 34:33 ✧ 3:16: Ikuli 34:34 ✧ 3:17: Yon 8:36; Lom 8:2

konomola, ba:be mabuma: a hibima: midipi hiliyonomate ba:ma ka:na bemedehonama:, aeno holoholo komula:lema: eta komote itanaheno Kodawoeno konomo a:la:mina komote a ipuwane hibinomolo uluhukunako. Ba: hibila, aeno Kodawa ba:gala ebeno Gobogobo iba:te kapiyanomoma: deda:na, ba:bema: ebegodone duluhukuna ba:gala agodone da:kuluhukuna ba:be a:la:mina komo atumu ba: kapiyala. Ba:bema: numa:la:, ba:be a:la:mina komote a ipuwalo hido oko ba owatina a hiya:nomo tawakalubima: midina. Iyo, lumagiti wakolado hunamo keba ka:na ka:nodolonako ale ba: ba:ba ka:na Kodawoeno konomo a:la:mina hawakalimi komodo alehawaminanama:, ba:bema: galane tetelo ale ebeno holoholonomoma: hibinomolo koneda:hama:nema:.

4

Godokono Hibi Okopa:te Kubadopo Gebeto Hakamo Ododili Kalilima: Ba Eda:hana, Ebete Ebeno Huiya Konomo Ka:ka: Tabo Ibi Ipuwamo Dito Dihatiya:

¹ Ba:bema: a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama: ale oko owati ipuwalo kuiyodopoma: a:keda:hama:, mabu Godote ebeno malemale komodo ba:moe hido oko atamo dito ikaa:miya:.

² Ba:be mabuma: ale ba:moe oko hidamo kowatinama:, hopo habanapa:te kebe hiya:hiya: hilopo komo diya gabodo dododilina ale ba:bi hiliyonomo komo gunima:mo ya:lo ihilateliya:ma:. Ba:gala ale Godokono taboeno

ipuwa komokomo hibinomolo ba hawakalilame, tabo ulihopa:te aeno ubi komamo kopa-pamila:halema: ale ha:da amiho gabodo ibi dito kakalakuilamenaha:. Ao, ale Godokono umi ipuwalo demedenama: ba:be komo ba emalagidolona, ale ebena hibi komo hawakala ba:bema: olamagiminakoma:, mabu a ubila aeno tabo ulihopi hiliyonomate ibino tepo ipuwoeno mulu ukui komago ba:ma ka:na koga:lama:na:, a ba: Godokono hibi okopima: eda:hanama:, ba:bene iba:te ebena iya:tulame tabo komokomo agodone hidamo kuwatema:na:. ☆

³ Numa:la:, ale Hido Tabo ba olamagimi huiyatiya ba:be taboeno ipuwate ulihopa:godone awaminalo ditanamene, ibi ipuwalo puya:te hoe gabodo da:tolamena ibi kapiyate ba:be ka:ka: taboeno ipuwa a:kalawa:mena:. ⁴ Iyo, iba:te Kelisoko hibima: kamidinaha: mabu Saitanate hopo haba konomolo hibima: midiha:pino godoma: ba eda:na, ebete ibino tepo ipuwoeno ukui duma: ya:lo a:midililamiya: iba:te Hido Tabo ipuwane duluhukuna ba:be alo umikapoma:. Huiyatiya numa:la:, Kelisogodolo konomo a:la:mina komote ditana ebena Hido Tabote ba:be komo ba:ma ka:na hawakalimina, ebe ba:gala Godoko ibi ba:kapiya holoholonomola. ☆ ⁵ Ba:moe ba:be mabuma: a ha:kiya a ba awagaminoe aeno komoma: tabo kolamagiminaha:, ao, a huiyatiya Hido Tabo olamagimi ipuwalo Kodawa Ya:su Kelisokono komo kapiya ba hawakalimina, ebe mabuma: a ha:kiya a la:eno huiyaha: okopima: ba:midinama:. ⁶ Ba: hibila, Godote ba: dopamo

---

☆ **4:2:** 2Kol 2:17; 1Tes 2:5

☆ **4:4:** Epe 2:2; Kol 1:15; Yun 1:3

ba:ma ka:na goiya:, “Alo, ama: du ipuwane puluhukuti na:pa:la:mina,” ba:bema: a tetelo ba:moe atu Helodawate ebena alamo aeno tepo ipuwa a:pa:la:minalea:miya:, Kelisokono holo-holo ipuwane duluhukuna ba:be a:la:mina komodo ale Godokono konomo alo hidonomamo kuminama: ☆

⁷ Huiyatiya numa:la:, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama: aeno komo ba: ba:ma ka:nala. Ale kubadopo gebeto hakamo ododili kalilima: ba eda:hana, ebete ebena huiya konomo ka:ka: tabo a ipuwamo dito ihatiya:, mabu ebe ubila ba:be tabote a ipuwalo ba itana a ba:bo kiya:tawahama:nema:, ba:be ka:ka: taboeno konomo a:la:mina helo aenoha:, ba: ebenola. ☆

⁸ Ba:be mabuma: hiliyonomo hiya:hiya: gabodo temeteme komate atamo ikulihonaka, huiyatiya ba:bi komate aeno ka:ka: mula: komo lawema: gabo duhimi modoboha:. Ba:gala ukui bilibili komate atamo a:pelamenaka, huiyatiya ba:bi komate oko gunima:mo ihiti ukui atamo ikaa:me modoboha:. ☆ ⁹ Ba:gala atamo hiya:hiya: alaholohopa:te a:mahila:halenaka, huiyatiya iba:te atamo temeteme ikaa:me ipuwalo Godote a a:kamiya:poa:le. Ba:gala komo hiliyonomo tetelo iba:te a kubamo alukuinaka, huiyatiya ebete ibi na:duhilamena iba:te a hibinomolo kubahia:mekapoma:.

¹⁰ Ba:bema: hibila, hiya:hiya: tete hiliyonomolo ale ba:moe hopolo aeno ha:laha apa:go ba wapata:lamena, ale aeno temeteme komodo

---

☆ **4:6:** Tup Mabu 1:3; Ais 9:2; 2Kol 3:18 ☆ **4:7:** 2Kol 5:1 ☆ **4:8:** 2Kol 1:8; 7:5

hiya:hiya: tawakaluba:tamo Ya:sukunu hoe komo ba:hawakaliminakoma:, mabu a ubila iba:te atu tetelo ebena ka:ka: agodolo hibinomolo umi. ✧

¹¹ Iyo, ale Ya:suku mabuma: ba:moe hopolo ba emedena atamo hiya:hiya: hoe olalati komate ba:bo pelamenaka, mabu ebe ubila ba:moe hopo habanapa:te ebena ka:ka: aeno ha:laha apeno temeteme komodo umi. ✧ ¹² Ba:bema: kalakala konomola, keba tetelo ba:bako hoe komote a ipuwalo oko dowatina, ba:be atu tetelo Ya:sukunu hibi ka:ka:te la: ipuwalo oko ba:kaowatina.

¹³ Ba: hibila, Godokono Bukalo ebena eta okodawate tabo dopamo ba:ma ka:na goiya:, “Nale Godoko hibima: ba midina tabo ba:bema: olamagimo.” Ba:bema: numa:la:, a ba: atumu, aeno tepo ipuwoeno gobogobate atu hibima: midi komo ba lawe, ale Godokono tabo ba:bo olamagiminakoma: mabu ale ebe hibima: na:midinama:. ✧ ¹⁴ Iyo, a ba:moe komo iya:tawahala, pote aeno Kodawa Ya:suku ka:ka:mo dadipatiya:, ba:be Helodawate ebe keba ka:na ka:ka:kimiya:, ebete ba: ba:ba ka:na a ebena hibi okopi ka:ka:mo atumu kowadiya:paa:tema:ne, ba:bene ebete la:la, ala, a hiliyonomo ebena holoholo hapuamo hibilo ba: dito komagatoema:ne. ✧ ¹⁵ Ba:gala ba:moe eta komo na:kuma:la:, la: tabo ulihopi mabuma: ale aeno hiya:hiya: temeteme komo biya:tawahanakoma:. Ba:be mabuma: ba:ma tetelo Godokono malemale komote hopo haba konomamo ba tona, komo hiya:hiya:

✧ **4:10:** 1Kol 15:31 ✧ **4:11:** Lom 8:36 ✧ **4:13:** Ohale 116:10

✧ **4:14:** 1Kol 6:14

tawakaluba:te ibino dopo tetenomolo ebenu tabo dulihonakomena:, ibi ipuwalo komo hiliyonomate kalakala tabo ebetamo ga:la ba:bo kotupuimima:na:, iyo, ba:be komodo iba:te ebe hibinomolo kawagaminama:na:.

¹⁶ Ba:moe ba:be mabuma: ale oko ipuwalo kuiyodopoma: a:keda:hama:. Iyo, ale aeno ha:laha apeno ka:ka:te hopamo hitigalo duminama:, a huiyatiya ba:moe eta komo kalakalago biya:tawahanama:, aeno tepo ipuwoeno ka:ka:te Godogodone ba pena, eta hegelalo eta helo kalawe, eta hegelalo eta helo kalawe, ba: ba:ba ka:na ba:be hibi ka:ka: komoeno helote a ipuwalo hunamo odolona.

✧ ¹⁷ Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale kebe temeteme komo diya:tawahanakoma: ale ba:bi komo hegehegenomo komoma: ga:lanama:, mabu a iya:tawahala ba:bi komate emedena emedena tetelo agodolo a:kapola:namena:. Iyo, ba:bi temeteme komodo ale wiboha: a:la:mina huiya konomo konelawema:nema:, ba:bema: ba:be hido teteno kalakala komote ba:ma teteno temeteme komo hibinomolo konomamo konegogoloma:ne.

✧ ¹⁸ Ba:bema: numa:la:, ba:ma tetelo ale ba:moe hopolo kebe hiliyonomo komo aeno baida:mo dulamenama:, ale ba:bi komo hibilo kemalagidolenaha:, a huiyatiya tawakaluba:te ibino baida:mo ulamema: modoboha:ma: deda:hana, ba:bi komokomo kapiya konomamo emalagidolonama:. Ba: hibila, ba:bi komate emedena emedena tetelo Godogodolo ba:pola:namena:, huiyatiya hopo

habalo da:pola:na ba:bi ilinate na:wibohona. ☆

5

*Hibima: Midipa:te Ibino Uli Ka:ka: Ape
Godogodone Lawema: Ubi Dihatena*

¹ Ba:bema: a hibima: midipi iya:tawahala, a ba:moe hopolo ba emedena aeno ha:laha apa:te ba: tawakaluba:te kubadopo mimiya tumulu de-temoteholena ba:bi mimiya huiyala. Huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo da:pola:ma:na ba:bi mimiyate da:kubakubahamena:, Godote a mabuma: kebe ulinonomo genama ebenu Hunu Habalo detiya:, ale ba:be hibi genama lawete emedena emedena tetelo ba:bolo be-medenama:. Numa:la:, nale da:goemo ba:be tabo ba: gola, mabu lumagiti kebe uli genama Godogodone da:nelawemene ba:be genama ba: ebenu uli ka:ka: apela, iyo, Godote ba:be genama ha:kiya etiya:, ba:moe hopo lumagitiha:. ☆

² Ba:bema: hibila, ba:ma tetelo ale temetema:go ba ihimina aeno ubi komo konomamo ihate-nama:, Godote a ba:be Hunu Haboeno gena-mamo tiyonomolo konewadipima:. Numa:la:, a ba:be hibi genama da:nelawema:, ☆ ³ ba:be komo ba: lumagiti uli hidonomo kaliko keba ka:na ka:pulinako ba:ba ka:nala, iyo, ebete uli kaliko kalakalago kolawema:ne mabu ebete ka-likoheno hilopago emede ubihinola. ⁴ Ba: hi-bila, ale hopo haboeno apa:go ba emedena ba:moe hopoeno hiya:hiya: menemene ipuwalo ihiminama:, huiyatiya aeno ukui komote ba:ma

---

☆ 4:18: Kol 1:16 ☆ 5:1: 2Kol 4:7 ☆ 5:2: Lom 8:23

ka:na kitanaha: ale ba:moe hopoenno ape dito miya:pale. Ao, ale ba:ma tetelo aeno ape mod-obodopoma: ga:lanama:, huiyatiya ba:moe atu tetelo ale Hunu Haboenno uli emede ape uwatema: ubi konomamo ihatenama:, mabu a iya:tawahala ale hibilo da:nuwatema:, ba:ba tetelo wiboha: uli emede ka:ka: komote aeno pakala emede ape ba mula:lea:me ba:bi ape hiya:ma: ba:bo komidil-ima:ne. ⁵ Ba:bema: numa:la:, ale ba:be uli emede ka:ka: kolawema: pote a da:hiduia:miya: ba:be Helodawa ba: Godotela. Iyo, ebete ebeno Gobogobo atamo dito ikaa:miya:, ba:bema: ale ba:be komodo ba:ma ka:na kiya:tawahama:nema:, kebe hidohido komate ebegodolo da:pola:na, galane tetelo ebete atumu ba:bi hiliyonomo komo atamo hibinomolo kikaa:mema:ne.

⁶ Ba:gala eta komo. Ale aeno hibima: midi ipuwalo tolehenno kalakalago bemedinama:, mabu a iya:tawahala ale ba:moe hopoenno apa:go ba emedena aeno uli ka:ka: apa:te aeno Kodawagodolo ebeno Hunu Habalo ba:nepola:ma:na. Huiyatiya numa:la:, ba:be hido ka:ka:te a muhulunomolo ditana, ✧ ⁷⁻⁸ ale ba:be komoma: ubiha:ma: keda:hanaha:, ao, a tolehenno kalakalago bemedinama: mabu ale ba:ma tetelo aeno baida:mo kebe komo ulamema: modoboha:ma: deda:hanama:, ale hibima: midi ipuwalo ba wapata:lamena ba:bo biya:tawahana:ma:, ale ba:bi komo galane tetelo hibinomolo kulamema:nema:. Iyo, hibila, a ubi konomola ba:moe hopo haboenno ape miya:pate aeno Kodawoenno uli genamalo eba:go

---

✧ 5:6: Yun 11:13-16

konemedenama:, ☆ 9 huiyatiya ale ba:moe hopolo tete ga:ga:nomolo demedenama: o ba:moe hopo tiyolo miya:pate Hunu Habalo da:nemedenama:, ale hiliyonomo tetelo aeno Kodawa kapiya kalakaluimima: aeno tepo ipuwoeno ubi konomamo ihatenama:.

10 Ba:bema: ba:moe komo ba: ko komonomola, a hiliyonomate Kelisotamo da:nikulima:, ebete Godokono ubi komodo aeno komokomo ba:bo kanagilamelea:mema:ne. Iyo, ale hopo haboeno apa:go ba emedena kebe hiya:hiya: komo dododilinakoma:, ebete ba:bi hiliyonomo komoma: atamo hido huiya ba:gala kuba huiya modobonomolo ba:bo kikaa:mema:ne.

Godote Kelisokono Ododi Komodo Hopo Habanapi Ebeno Mabulubima: Da:midiliya:

11 Ba:bema: numa:la:, a puya:te aeno Kodawoeno hibi okopima: deda:hanama:, ale ebe toleme gabo ba iya:tawaha komopi hiliyonomo ba:bema: kiyalamenakoma: iba:te ebetamo kohobila:halema:. Iyo, Godote aeno hibi komo iya:tawanomola, huiyatiya na ubila la: la:eno tepo ipuwoeno mulu ukui komago aeno komo ba: atumu hidamo niya:tawahuya:la:.

12 Numa:la:, ba:moe tabamo a ha:kiya a kawagaminoha:, ao, a huiyatiya aeno ubi komo ba:ma ka:na ihatema:, ale aeno hibi ododi komoma: hidohido ukui la:tamo ba ikalame la:le a mabuma: ba:bo kawagahama:nemata. Ba:bema: la:eno sose ipuwalo puya:te komopino tepo ipuwoeno komokomo hibilo emalagidoleheno

---

☆ 5:7-8: Pil 1:23 ☆ 5:9: Kol 1:10; 1Tes 4:1

ba:bi tawakalubino hunu tama kapiyama: dawagahana, ba:ba:te ibino kuba ukuia:go la:go dolowabeletihuima, ba:ba tetelo la:le modobo helo kolawema:nemata iba:tamo tabo hidamo kohuiyama:.

¹³ A:iye! Iba:te aeno hibi oko owati komoma: a daedaepima: da:ga:lana ba:be tabo hibila:ka? Ao, hibiha:, huiyatiya la: komopa:te tabo ba:ba ka:na da:ga:lama, kubaha:, mabu a ba:bo kemalagidoloma:nema: ale Godoko kapiya kawagaminanama: oko bowatinama:. Ba:gala eta tetelo la:le la:eno ukui hiya:ma: miditi a daedaeha:pima: da:kaga:lama, ba:be komote atumu modoboma: keda:ma:ne, mabu ba:ba tetelo a ba:ma ka:na kemalagidoloma:nema: aeno oko owati ipuwalo la:le hibi owalubi komo a:lawemata. ¹⁴ Numa:la:, oko owati ipuwalo Kelisokono malemale emalagidolo komo kapiyate a a:magatoenako, mabu ale ba:moe komo hibima: na:midinama:, ebe kapiyate hopo habanapi hiliyonomo mabuma: hoiya:, iyo, ba:be mabuma: ibi hiliyonomate atumu ebe ipuwado a:kaha:lahuya:. ¹⁵ Numa:la:, ebete ibi hiliyonomo mabuma: hoiya:, mabu Godoko ubihinola hopo habanapa:te ibi ha:kiya ibi kalakaluilamelolo gala kakemedehonama:. Ebete huiyatiya ebenu ubi komo ba:ma ka:na ihatena, kebe Kodawate ibi mabuma: da:hoiya: iba:te ebe kapiya kokalakaluiminama: nemedehonamena:, iyo, ebe ba: Godote ka:ka:mo dadipatiya: ba:be dawala. ✧

¹⁶ Ba:be mabuma: ale ba:ma tetene tupuimiti

eta lumagino komo ba:moe hopo haboeno hunu tama gabodo gala a:kanagiya:midama:ma:. A:iye! Ale dopamo Kelisokono komo ba:ba ka:na kubamo anagiya:midamenakuima:, huiyatiya kalakala konomola, ale ba:be kuba ukui komo miya:palete ba:ma tetelo ebe hidamo buminama:.

¹⁷ Ba:bema: kebe lumagiti Kelisoko ipuwalo demedena ebena komo ba: ba:ma ka:nala, ebena pakala emede komote ebegodolo da:wibui, uli emede komote ebetamo ba: dito pi, iyo, ba:ma tetelo ebe uli lumagima: eda:na. ☆ ¹⁸ Numa:la:, ba:be hido okoeno hiliyonomo komo Godote ya:lo tetelo ha:kiya ododiliya:, iyo, ale dopamo eba:go alaholohopima: ba eda:hana, ebete huiyatiya a uwatete Kelisokono ododi ipuwado a ebena hidonomo mabulubima: ba:bo midiya:.. Ba:ba tetelo ebete ba:be atu hido oko atamo ba:ma ka:na ikaa:miya:, ale komo tawakalubi ebetamo ba magahela iba:te ago kapimilo ebena hido mabulubima: keda:hanama:.. ☆ ¹⁹ Ba:bema: ale hopo habanapi hiliyonomatamo tabo ba:ma ka:na olamagiminakoma:, Godote Kelisokono ododi komodo iba:tamo hido oko ba owatina ibi ebena hido mabulubima: ba:bo midiliya:, iyo, iba:te dopamo kebe kuba kododilinaui ebete ba:bi hiliyonomo komokomo ebena ukuini ba: dito egebolelamiya:.. Ba: hibila, a puya:te ba:moe oko dowatinama:, dopamo tetelo Godote a ebena hibi okopima: ba ka:mi ebete ba:moe oko atamo ba:bema: ikaa:miya:, iyo, ebe ubila tawakaluba:te ebena tabo a ipuwado kulihoma:.. ☆

²⁰ Ba:moe ba:be mabuma: ale ba:moe hopolo

☆ **5:17:** Lom 8:1; Gal 6:15   ☆ **5:18:** Lom 5:10   ☆ **5:19:** Lom 3:23-25

Kelisokono oko habalo ba la:mota:hana ale tawakaluba:tamo ba:ma ka:na olamagiminakoma:, “Ale la: betoelamehola:ta, wadiyala la: Godotamo haba nikama:la:, ba:bene la:le eba:go alaholoho komo dododinakoma, ebete la: ba:be komone uluhukulatelete la: ebena hido mabulubima: komidilima:na:ta.” Numa:la:, Godote a ipuwado ba:moe tabo bolamaginako, aleha:. ²¹ Ba: hibila, Kelisote eta kuba ododi komo hibilo kiya:tawanamiha:, huiyatiya Godote a kowalubima: aeno kuba ododili komo ebetamo miya:tea:mete ebe eta kuba ododilidawa huiyama: ba: dito midiya:, mabu ebete ebena ubi ba:ma ka:na ihatiya:, ale Kelisoko ipuwalo demedenama: ebete ba:be komodo a ebena tuputupupima: komidima:. ✧

6

¹ Ba:bema: la: nonolata, a Godokono hibi okopa:te eba:go oko ba owatina, ale la: ba:ma ka:na toelamehola:ta, Godote hopo habanapa:tamo da:hawakalimiya: la: puya:te ba:be malemale komo da:lawima, la: hidamo! Modoboha: ba:be malemale komote la: ipuwalo hibi oko owatihino la: ipuwane hidohido gaote ba:bema: a:kikulihamena:. ² Iyo, Godote ebena Bukalo eta tabo ba:ma ka:na goena,
 “Nale kebe tete hidoma: da:goiya:mo,
     ba:ba tetenomolo nale la:eno toetoe tabo
     uliya:mo,
 iyo, nale la:eno ka:ka: komula:lema:
     kebe hegela modoboma: da:goiya:mo,

✧ 5:21: Yun 4:15

ba:be hegelanomolo la: hibilo owalu-biliya:mata.”

Ba:bema: la: hidamo nulia:la:, ba:moe tete ba: Godokono hido tetela, iyo, ba:moe hegela ba: ebena ka:ka: mula: hegelala. ☆

Polokono Oko Mabuma: Hiya:hiya: Temeteme Komate Ebetamo Dikulihuya:

³ Numa:la:, a ubihinola ale tawakaluba:tamo dowatinama: etate ba:be oko kubama: goe, ba:bema: ale oko hidonomo ukuia:go owatinama: ale komopino nato ukamidalepima: eda:hakapoma:.

⁴ Ba:be mabuma: a Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale ba:be komo aeno hiliyonomo ododili ipuwalo kohawakaliminakoma: aeno oko ipuwalo kodakodalo ba:bema: la:mota:hanama:, iyo, hiya:hiya: temeteme komo ba:gala menemene komo ba:gala olalati komate atamo dikulihonaka, ba:bi komoma: ale oko a:kamiya:palema:.

⁵ Ba:bema: numa:la:, komo tetelo hibima: midiha:pa:te a alukuinaka, ba:gala komo tetelo iba:te a du genamamo dito iya:hekenaka, ba:gala komo tetelo iba:te tawakaluba:tamo helo ikalamenaka a kanakapua:mema:. Iyo, komo tetelo komopa:te a owalubihino a ha:kiya menemene oko owatihonakoma:, ba:gala komo tetelo u laha komote a a:miya:poenaka, ba:gala komo tetelo baa: kape komote a ua:menako. ☆

⁶ Huiyatiya ba:bako hiliyonomo komokomo ipuwalo Godote atamo dikaa:mena ba:be hido dalowa:ha: emede komo, ba:gala ebena

mulu iya:tawa komo, ba:gala aeno tepo ipuwa kodakoduilame komo, ba:gala ebena malemale hawakalimi komo, ale ba:bi hidohido komo kapiya behawakalilamenakoma:. Ba:bene ebena Hido-talona Gobogobote a ipuwalo demedena ba:be komo, ba:gala ale tuputupu gabodo komopi konomamo demalagidolena: ba:be komo, ☆ 7 ba:gala ale ebena Hibi Tabo dolamagiminakoma: ba:be komo, ba:gala ebena helote a ipuwalo oko dowatina ba:be komo, ale atumu ba:bi komokomo bekahawakalilamenakoma:. Numa:la:, Godokono tuputupu emede komote ba: aeno alaholo gilima: eda:na, ba:bako gila:te aeno kokoto netewalo ba:pola:na.

8 Ba:bema: hibila, komo tetelo tawakaluba:te a hunamo a:wadiya:paa:tenaka ba:gala komo tetelo iba:te atamo hilopo ikaa:menaka, iyo, komo tetelo iba:te a kuba ododilipima: a:ga:lanaka ba:gala komo tetelo iba:te a a:milia:mehoenaka. Ba:bene iba:te a ha:da amihopima: a:ka:minaka, huiyatiya hiliyonomo tetelo ale hibi tabo kapiya bolamagiminakoma:, 9 iyo, iba:te a uwatema: ubiha:ma: ba eda:hana, huiyatiya Godote a kalakalago uwatenako. Ba:gala iba:te na:kaga:lanana aeno olalati mabuma: tatalila a ba: koha:lahama:nema:, huiyatiya numa:la:, ale Godokono ubilo ka:ka:go bemedena:ma:, iyo, ale iba:godone koko temeteme iya:tawahanakoma:, huiyatiya ebete ibi na:duhilamenako aeno ka:ka:hibinomolo kiya:hilia:mema:. ☆ 10 Ba:bema: komo tetelo ale ihi baida:gopima: eda:hanakoma:,

☆ 6:6: 1Tim 4:12 ☆ 6:9: 2Kol 4:10

huiyatiya hiliyonomo tetelo aeno tepo ipuwalo kalakala kapiyate itananako, ba:gala tawakaluba:te a awaepima: ga:lanaka huiyatiya komo ibi hiliyonomo ale Godokono tepo ipuwoeno hidohido komamo dogodogopima: midilinakoma:, iyo, iba:te a ilinaha:pima: ka:minaka huiyatiya Godokono dogodogo komo hiliyonomate agodolo ba:pola:na.

¹¹⁻¹² O Kolini mabuluba:la:, numa:la:! Ale la: ba emalagidolena aeno tepo ipuwoeno malemale gighote la:tamo a:hiya:midalo bitana, iyo, ale eta hibi komo awaminaheno tabo la:tamo hawakala ba:bema: olamagimima:. La: huiyatiya la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo a:kalapilalimata, ¹³ ba:bema: nale la: naeno gugudima: ba midili tabo ba:ma ka:na olamagimo, aeno tepo ipuwalo la: mabuma: ditana, wadiyala la:le ba:be atu malemale komodo la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo atumu na:ka-a:hilama:la:. ☆

Oko Owati Ipuwalo Hibima: Midipa:te Hibima: Midiha:pa:go Kapiyama: Akeda:hala:

¹⁴ La: hidamo! La:le eta oko owati ipuwalo hibima: midiha:pa:go kapiyama: akeda:hala:, mabu puya:te Godokono tuputupu ododilipima: deda:hana ba:gala puya:te Godokono tutumu tabamo papamila:ha ubiha:ma: deda:hana, iba:te eta komo kapimilo keba ka:na na:kododimina:? Iyo, alo ipuwalo da:wapata:lamena ba:gala du ipuwalo da:wapata:lamena, iba:te kapimilo keba ka:na na:kemedenamena:? ☆ ¹⁵ A:iye! Kelisoko ba:gala Saitanako iba:te eta komo ododima:

ibino ukui kapiyama: a:kamida:mena! Iyo,
hibima: mididawa ba:gala hibima: midiha:dawa,
ibino ukui komate hiya:hiya: ba pola:na iba:te
kapimilo emedenama: gabote a:kitanamene!

¹⁶ Ba:gala ba: ba:ba ka:na Godoko adikumidawa
ba:gala ida:da:li gobogobo adikulamedawa, ibi
netewapino ukui komate ba alaholohona milo
komoeno nopo tamote gabo a:kuma:mena!
Numa:la:, a puya:te Ka:ka: Godo hibima:
da:midinama:, a ba: ebe adikumino hiya:nomo
genamala, ba:bema: ebete ba:be komo ba
emalagidolo ebena Bukalo tabo dopamo ba:ma
ka:na goiya:,

“Naeno tawakaluba:go ba emedena,
iba:te naeno holoholo hapulu
ba:wapata:lamenamena:,
iyo, iba:te na kapiya ibino Godoma: ba
ka:namina,
nale atumu ibi naeno hibi tawakalubima:
ba:ka:laminamo.” ✧

¹⁷ Ba:bema: Kodawate gala ba:ma ka:na kagoiya:,
“Naeno tawakaluba:la:,
wadiyala la:le hibima: midiha:pi ipuwane
nikulihala:,

la: ba:gala ibi,
la:le netewa hiya:hiya: kapiyuimi ipuwalo
kemedehonama:.

Ba:bene nale kebe komokomo kubama:
da:goenakomo,
la:le ba:bi kuba dalowa: komo akologili-
nakala:,

mabu la:le ba:moe tabamo da:papamila:hanakoma,

✧ **6:16:** 1Kol 3:16; Hawi 26:12

nale la: hibilo kalakalago buwatanakomata.

☆

18 Iyo, ba:ba tetelo nale la:eno nabiwima: ba eda:na,

la:le naeno gugudima: beda:hanamata,
mabu na Helonomo Kodawate
ba:moe tabo hibilo goemo.” ☆

7

¹ Naeno hidohido mabuluba:la:, numa:la:, Godote ba:bi hido tabo a hibima: midipi mabuma: hibernomolo olamagiya:, ba:bema: ale aeno apa:mo dododilina:koma: ba:gala aeno tepo ipuwalo demalagidolenakoma:, ba:bi hiliyonomo komo ipuwalo eta dalowa: komote itana modoboha:. Iyo, kebe kuba dalowa: komate agodolo da:pola:na, wadiyala ale ba:bi komo hiliyonomo ukulalete, Godoko toleme ipuwalo ba emedena aeno ka:ka: konomo ebe kapiyatamo bikamehonakoma:.

Polote Kolini Sose Tawakalubino Ododili Komoma: Ko Kalakala Da:lawiya:

² Ba:bema: nale la: gala na:kakiyalamemata, wadiyala la: la:eno tepo ipuwoeno gigiho atamo na:hilama:la:, mabu numa:la:, ale la:eno kapiyuimi ipuwalo eta lumagitamo eta kuba komo kododiha:, iyo, ale eta kapiya lumagi kakubahimiha: ba:gala ha:da amiho gabodo eta lumagino eta kapiya ilina kalawemeha:.

³ Huiyatiya nale ba:moe tabo komamo ba:ma ka:na kagoitaha:, la:le eta kuba natamo ododimata. Ao, nale ba:moe leta ipuwalo

dopamo keba ka:na ka:goemo atu tabo gala ba:ma ka:na kagoitamo, ale aeno tepo ipuwoeno malemalelo la: nemalagidolenata, iyo, la:la, ala, ale tete ga:ga:nomolo ba:moe hopolo kapimilo demedehonama:, aeno ha:laha teta:mo ba:be atu malemale ipuwado pawa konikulima:nema:. ⁴ Ba:bema: la:le na atumu malemalelo da:kemalagidolonenama, nale ba:be komo hibilo ba iya:tawana la: mabuma: konomamo awagahanamo. Iyo, naeno tepo ipuwalo kalakala komote konomamo bitana, mabu a hibi okopa:tamo hiya:hiya: temeteme komate dikulihuya:, nale ba:bi temeteme ipuwalo ba luta la:eno hibi komo demalagidolonakomo, gelebadi komote naeno tepo ipuwa ba:bo tabuiminako.

⁵ Numa:la:, ale aeno konomo oko mabuma: heloha:dopoma: ba eda:ha ba:moe Ma:sadoniya hopamo ba:bo pelamima:, huiyatiya ale ba:malo hawela amiho tete hibilo kapumiha:, mabu komo hiya:hiya: temeteme komate atamo gala ba:ma ka:na kapikuliya:, komo hibima: midiha:pa:te alaholo komo atamo a:wadahiya: ba:gala aeno tepo ipuwalo tole komate a:mahila:haliya:. ✧

⁶ Huiyatiya Godoko iya:tawanomola, puya:te oko ipuwalo kuiyodopoma: deda:hana ba:bi tawakalubino tepo ipuwa koheluilamema:, ba:bema: aeno ukui bilibili ipuwalo ebete Taitasikono pe komamo a owalubi. ⁷ Hibila, ale ebeno pe komo dumima: kalakala ba:bo lawima:, huiyatiya ba:ba tetelo ale ba:be kapiyanomo komoma: kakalakalahaha:. Ao,

---

✧ 7:5: 2Kol 2:13

la:le ebe keba ka:na kowalubiuima, ale ba:be tabo ebegodone dulima: eta kalakala gala ba:bo kalawima:. Ba:bene ebete a ba:ma ka:na da:kiyaa:mi, la:le na unamema: ubi konomamo dihatenama, ba:gala la:le natamo temeteme ikaname mabuma: la:eno tepo ipuwalo menemenema: deda:hanama, ba:gala ba:ma tetelo la:le na kokalakuinamema: konomamo demalagidolonama, nale ba:bi komokomo dulihiimo naeno kalakalate hununomamo ba:bo odolui.

⁸ La:le naeno eta leta ododi komodo temeteme da:lawima, nale ba:be komo iya:tawate temeteme komo atumu a:kalawa:tepuimo, huiyatiya nale ba:be temeteme tama:mo dito ihatimo mabu na ba:ma ka:na iya:tawuimo, naeno tabo komote kebe temeteme la:tamo dikalami ba:be temeteme komote tete ga:ga:nomolo la:godolo a:kitanamene. ✧ ⁹ Ba:bema: ba:ma tetelo naeno leta ododi komoma: kalakala komote nagodolo bitana, huiyatiya numa:la:, la:le dopamo diya:tawahuima ba:be temeteme komoma: na kakalakanaha:, ao, naeno kalakala bitana mabu Godote la:eno temeteme komamo eta hido oko la: ipuwalo ba owati, la:le la:eno ukui hiya:ma: midiliti ebetamo gala ba:bo kohobilimata. Ba:bema: hibila, a Godokono hibi okopa:te aeno tabamo temeteme la:tamo dikalami, ale ba:be komodo eta kuba komo la:tamo kododiha:!¹⁰ Iyo, kebe temeteme komate Godogodone lumagitamo dikulinaka, ba:bi temeteme komodo ebete ebeno ukui hiya:ma: midiliti Godotamo ba:bo kohobigama:ne, ba:bema: ebete ka:ka: mula: komo da:lawemene,

---

✧ 7:8: 2Kol 2:4

ba:ba tetelo ebena temeteme komote wibadigate kalakala kapiyate kitanama:ne! Huiyatiya kebe temeteme komate ba:moe hopeno ubi komo ta:matale ipuwane lumagitamo dikulinaka, ebete ba:bi komodo eta kalakala a:kuma:mene mabu ebete hoe komo kapiya kolawema:ne. ✧

¹¹ Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo numa:la:. Godote la:eno temeteme komodo la: ipuwalo eta hidonomo oko ba:ma ka:na owati, la:le ebegodone hido ukui lawete ebena tuputupu emede komo kohawakalimima: la:eno ubi konomamo ba:bo ihatimata. Ba:bene la:eno kapiyuimi ipuwalo kebe lumagiti kuba dododi, la:le ebena kuba mabuma: tole konomo ba lawe la:eno mauba komo ebetamo hibinomolo ba:bo hawakalimimata. Iyo, la:le na gala kakunamema: ubi konomamo ba ihate, la:le la:eno ododili komamo na kokalakaluinamema: ukui hibinomolo ba:ma ka:na a:lawimata, la:le kuba ododidawatamo ebena kuba huiya modobonomolo kikamema:. Ba:bema: kalakala konomola, la:le ba:moi hiliyonomo ododili komodo la:eno tepo ipuwoeno tuputupu komo a:hawakalimimata, iyo, kebe kubate la: ipuwalo duluhukui Godote ba:be kuboeno huiya la:tamo ba:bema: a:kikalama:mena:ta.

¹² Ba: hibila, dopamo nale la:tamo eta leta dododimo, ba:be komodo nale kuba ododi dubutamo ebena temeteme huiya ikamema: kemalagidoloha:, ba:gala ebete potamo kuba dododi nale ba:be lumagi gelebadimima: ukui atumu kihateha:. Ao, nale huiyatiya naeno ubi komo ba:ma ka:na ihatimo, la:le a Godokono hibi okopi

---

✧ **7:10:** Ma:t 27:3-5; Yun 12:16-17

malemalelo konomamo keba ka:na kemalagi-doloeonama, la:le la:eno tuputupu ododi komodo ebenu holoholo hapulu ba:be komo hidamo kiya:tawahama:nemata. ¹³ Ba:bema: ba:moe ba:be mabula, ale la:eno komo Taitasigodone dulima:, ba:be komodo hido gelebadi komote atamo ba:bo pi.

Ba: hibila, ba:be atu tetelo eta hido komote atamo ba:ma ka:na kuluhukui, ale Taitasikono kalakala dumima: aeno kalakalate hunamo ba:bo odolui, mabu ebete a bikiyaa:mi, ebegodolo kebe ukui bilibili komote ditanui, ba:be komo ipuwalo la: hiliyonomate ebe keba ka:na kowalubiuima. ¹⁴ Numa:la:, dopamo nale Taitasiko la: Kolini sose tawakalubino komoma: ba kiyame naeno oko komoeno hido awagaha ipuwalo la: ba:bo mililameholimata, ba:bema: kalakala konomola, ebete la:tamo da:puluhukui la:le ebenu holoholo hapulu kebe hidohido komo dododilinakuima, la: ba:be komodo na kahilopuinameha: Ba: hibila, ale la:eno komoma: kebe mililamehole tabo da:ga:luima:, ebete ebenu baida:mo ba:bi komokomo la:godolo hibinomolo a:pulami. ¹⁵ Iyo, la: hiliyonomate Taitasiko ba toleme la:eno ukuilo ebe hunamo adipatelo da:lawima, ba:gala la:le ebenu tabo ulihote ebetamo da:papamila:huima, ebete ba:ma tetelo ba:bi komo kalakalago ba emalagidole, ebenu tepo ipuwalo ditana ba:be malemale komote la: mabuma: hununomamo odolona. ¹⁶ Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, nagodolo ditana ba:be kalakala bada konomola:ka:, mabu na la:eno hibi komo iya:tawanomola, ba:ma ka:na

na katoletolenaha: la:le la:eno ododili komodo
natamo hilopo kikanamema:.

8

*Kolini Sose Tawakaluba:te Awaepi Kowalubil-
ima: Polote Ibi Da:kiyalamiya: Iba:te Malemalelo
Ibino Komo Mani Tama:mo Komiya:tema:*

¹ Ba:bema: aeno hibima: midipi ekaka:la:, a
ubila la:le ba:moe komo niya:tawahala:, Godote
ebeno malemale Ma:sadoniya hopoenohiya:hiya:
sose tawakaluba:tamo ba ikalame iba:godolo
bada hido oko dowati. ✧

² Numa:la:, keba tetelo iba:te ibino hibima:
midi mabuma: koko temeteme duwatenakui,
iba:te huiyatiya ibino awae emede komo
kubanomamo ba iya:tawaha ibino kalakala
hununomamo dodolui, ba:bema: iba:te
konomo malemala:go ibino mani Godotamo
konomamo dito ikamehuya:. ³ Iyo, na Polote
hibi tabo ba:ma ka:na goemo, ibi ha:kiya
ibi owalubilima: eta komo amawada:heno
Godotamo konomamo ikamehuya:, ba:bema:
a komopa:te Ma:sadoniyanapino awae emede
komo ba emalagidolo iba:te Godotamo kebe
mani ikamehoma: modoboma: da:ga:luima:,
ibino ikame ukuiti huiyatiya aeno ikameho ukui
a:gogolui. Ba: hibila, eta lumagiti ibi kiyalameha:
tetelo ibi ha:kiya ibino ubilo ⁴ a betoea:mehoiya:,
ale komo hopoenohiya: sose tawakaluba:tamo tete
keba ka:na kikalamima: ale iba:tamo tete ba:ba
ka:na kakikalamema:, Godokono tawakalubi
ipuwalo puya:te awaelo kubamo demedehona

✧ **8:1:** Lom 15:26; 2Kol 9:1-2

iba:te ba:bi Yudiya hoponapi ibino mana:mo kowalubilima. ⁵ Ba:bema: numa:la:, iba:te a toea:mehoe komodo ibino tepo ipuwoeno hido ukui ba:ma ka:na hawakalimiya:, iba:te ibino ka:ka: konomo aeno Kodawatamo dopamo ikamehote, ba:bene Godokono ubilo iba:te ibino ka:ka: atamo malemalelo atumu gala a:kikaa:mehuiya:. Ba: hibila, ale ibino tabo dulima:, a koamo la:wa:hate kalakala ba:bo lawima:.

⁶ Ba:be mabuma: Kolini sose tawakaluba:la:, la: ipuwalo ba:moe malemale oko dopamo da:tupuimi ba:be dawa ba: Taitasitila, ba:bema: ale ebe a:kiyamima:, la:le la:eno komo mani malemalelo tama:mo da:miya:tenakoma, wadiyala ba:be komo hibilo kupula:ma: ebete la: komo tabamo na:powalubila:mena:ta. ⁷ Numa:la:, Godote la:tamo ebenu hidohido komo konomamo ikalamia:ta, ba:ma ka:na la:eno hibima: midi komo, ba:gala la:le ebenu tabo olamagimi komo, ba:gala la:eno iya:tawa komo, ba:gala ebenu oko owatima: la:eno ubi konomamo miya:te komo, ba:gala la:eno malemale atamo hawakalimi komo, ba:bi hidohido komo hiliyonomate la:godolo modobonomolo pola:na. Ba:bema: a ubila la: ba: atumu ba:ma tetelo ba:moe eta malemale oko owati ipuwalo la:eno mani awaepa:tamo konomamo dito nikalamiya:la:. ✧

⁸ Numa:la:, nale ba:moe tabo olamagi komodo la:tamo Godokono eta tutumu tabo kikalameha:, ao, nale huiyatiya ubi bihatemo la:eno malemale emalagidolo komo kumima:, da: kola: o da: deha:potola:. Iyo, komo hibima: midipa:te ibino

---

✧ 8:7: 1Kol 16:1-2

malemale komo hawakalimima: ibino ubi komo konomamo keba ka:na ka:miya:tena, nale ba:be komoma: goemo mabu na ubila la: la:eno ubi komo atumu ba: ba:ba ka:na na:kamiya:tiya:la:.

✧ ⁹ La: iya:tawahala aeno Kodawa Ya:su Kelisote ebena malemale keba ka:na ka:hawakalimiya: ba:be komo. Ba: hibila, ebete Hunu Habalo dogodogodawanomoma: ba eda:na, huiyatiya la: mabuma: ebe ha:kiya ebe awaedawama: miditi ba:moe hopamo ba:bo pehawakaluya:, iyo, ebete ebena ubi bihatiya: la:le ebena awae emede komodo dogodogopima: keda:hanama:.

¹⁰ Numa:la:, la:le awaepi kowalubilima: ya:lo gogolo la:eno komo mani malemalelo tama:mo miya:te da:tupuimima, la:le hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo dopo tawakalubima: eda:huimata, iyo, komopa:te eta komo tupuimihino la:le la:eno ubi komo dopamo a:hawakalimimata. Ba:be mabuma: naeno ukui ba:ma ka:na itana, ba:moe tetete ba:hido tetenomoma: eda:na la:le ba:be hido oko kupula:ma:.

¹¹ Ba:bema: la:godolo kebako maniti modobolo da:pola:lama:na, wadiyala la:le malemalelo ba: ba:ba ka:na dito na:miya:tenakuya:la:, iyo, la:le ba:moe oko owatima: kebe hidonomo ubi komo dopamo da:miya:tima, wadiyala la: ba:ma tetelo ba:be atu ubi komago la:eno komo nupula:digala:.

¹² Ba:gala eta komo. Kebe lumagiti eta komo Godotamo malemalelo ikamema: dewagelena, ebena tepo ipuwa komote keba ka:na kitana ba:gala ebegodolo kebe maniti modobolo

da:pola:na, Godote ba:bi komo ba iya:tawa ebena ikame komo modoboma: o modoboha:ma: ba:bo kogoema:ne, iyo, kebe lumagigodolo mani pola:ma:naheno Godote ebena ikameha: komoma: ebe kubadawama: a:kagaa:mene. ☆

13-14 Ba:bema: numa:la:, naeno ubi komo ba:ma ka:naha:, la: kapiyate la:eno mani malemalelo miya:te komodo konomo temeteme ba iya:tawaha, komo hibima: midipa:te hibilo a:kododa:mena:. Ao, na iya:tawala la:eno maniti ba:ma tetelo kokodopoma: eda:hana, ba:bema: naeno ukui ba: hibima: midipi ipuwalo puya:te ba:ma tetelo awaelo demedehona, wadiyala la: la:eno dogodogo komamo ibi dito nowalubiliya:la:. Ba:bema: hibila, galane keba tetelo iba:te dogodogopima: deda:hanamena:, la: huiyatiya awae ipuwalo ba emedena iba:te owalubi komo la:tamo ba:bo kihatema:na:. Kalakala konomola, ba: ba:ba ka:na hibima: midipi hiliyonomo ipuwalo etapa:te etapa:tamo ibino hiya:hiya: modobo tetelo nikama:tihuinakamena:. ¹⁵ Numa:la:, ba:be komo hawakalimima: Godokono Bukalo eta tabote ba:ma ka:na bitana,

“Godote Isalaela tawakaluba:tamo hanohano gabodo dikalamenakui,

puya:te ba:be ma:na baa: konomamo duwatenakui

iba:godolo komo ka:luhilinakuiha:,

ba:gala puya:te nanekela:mo duwatenakui
ibino baa:te atumu kawibonakuiha:.” ☆

Taitasiko Ba:gala Komo Netewa Hibima: Midipi Ekaki Ibino Pelame Komoma: Polote Dolamagiya:

¹⁶ Ba:bema: wadiyala a Godotamo kalakala tabo kadipatiya;, mabu la: kowalubilima: kebe ubi komote agodolo konomamo ditana, ebete ba:be atu ubi komo Taitasikono tepo ipuwamo ya:lo ihati. ¹⁷ Numa:la:, sose tawakaluba:te awaepi mabuma: mani malemalelo da:miya:tenaka, Taitasiti ba:be oko la: ipuwalo katama: ale ebe da:kiyamima:, ebete ebenu ubi komo ba hawakalimi aeno tabo kalakalago ba:bo uli, ba:bene ebete ebenu ubi konomo ba:moe eta komodo atumu a:kahawakalimi, ebe ha:kiya ebenu ubilo tabo ba:bo ihati ebete ba:moe leta la:tamo adahete la:eno malemale ododi ipuwalo la: kopowalubilima:.

¹⁸ Ba:bema: ale eba:go aeno eta hibima: mididawa ekawi la:tamo kapoemema:, ebe ba: Hido Tabo olamagi oko hidonomamo dowatina ba:be dubula, iyo, ebenu oko mabuma: hiya:hiya: sose tawakalubi hiliyonomate ebenu komo iya:tawahate ebe na:milimihona. ¹⁹ Ba:gala ba:moe owalubidawoeno komoma: ba:moe eta komo na:kuma:la:, sose watowatopa:te ebe a:lawiya:, ebete a komo okopa:go ba wapata:lamena sose tawakalubino malemale mani awaepa:tamo katama:. Ba: hibila, a hiliyonomoeno ubi komo ba: ba:ma ka:nala, wadiyala ba:moe oko owati ipuwalo tawakaluba:te Kodawa Godoko nawagaminamena:, ba:gala awaepi kowalubilima: kebe ubi komote a watowatopa:godolo konomamo ditana, wadiyala ale aeno ododi komamo ba:be hido

ukui komo hibima: midipi hiliyonomatamo kohawakalimima:nema:.²⁰ Huiyatiya sose tawakaluba:te kebe mani ibino konomo malemala:go da:miya:tenaka, ale ba:be konomo mani eta muhulu hopamo katama: iba:godone duwatema:, a ubihinola eta lumagiti aeno hiliyonomo ododili komo ipuwalo eta kapiya komo kubama: goe.²¹ Iyo, ale aeno konomo ubi komo ba:ma ka:na ihatenama:, aeno Kodawa Godokono holoholo hapulu tuputupu komokomo kapiya kododilima:, ba:bene ale ba:be komo ba emalagidolona aeno ubi komo na:kaihatenama:, ale hopo habanapi hiliyonomoeno holoholo hapulu atumu tuputupulu kowapata:lamenama:.

²² Ba:moe ba:be mabuma: ale aeno komo netewa okopa:go ba:moe eta hibima: mididawa ekawi la:tamo kapoemema:. Ba:hibila, ale hiya:hiya: oko ebetamo dopamo dikamehonakuima:, ebete ba:bi hiliyonomo komo tuputupunomolo kododilima: ebeno ubi komo koamo ba hawakalimi ale ba:bo uminakuima:. Ba:bema: ba:ma tetelo ebete ebeno ubi konomamo gala na:kaihatena ba:moe eta oko la:godolo kopowatima:, mabu la:le la:eno malemale komo awaepa:tamo hibilo da:hawakalimima ebete ba:be komo hibima: na:midina. Numa:la:, ba:moe uli oko kowatima: ebegodolo kebe ubi komote kitana, ba:be komoeno helote ebegodolo dopamo ditanami ba:be pakala ubi komoeno helo hibilo na:gogolona.²³ Ba:bema: nale dopamo da:goemo ba:be komoma: gala na:kagoemo, na ubila naeno hidonomo mabulubi Taitasiko la:tamo gala kapuluhuku, mabu ebe ba: la: mabuma:

nago oko kapimilo dawatina ba:be lumagila. Ba:gala numa:la:, komo netewa hibima: midipi ekaka:te Taitasikoba: la:tamo ba:moe letago da:puluhukumina:, ibi ba: ba:moe Ma:sadoniya hopoenohiya:hiya: sose kapiyuimipa:te la:tamo da:poelama: ba:bi okopila, ba: hibila, ibino ododili ipuwalo iba:te Kelisoko nawagaminana.

²⁴ Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, la:godolo ditana wadiyala la: ba:be malemale komo iba:tamo na:hawakalimiya:la:, ba:bema: ba:moe hopoenohiya:hiya: sose tawakaluba:te ba:ma ka:na kiya:tawahama:na:, la:eno malemale komote hibilo ba itana, ale la: mabuma: kebe mililamehole tabo dopamo da:ga:lanakuima: ba:be tabote hibinomoma: eda:na. ✧

9

Kolini Sose Tawakaluba:te Ibino Komo Mani Malemalelo Da:miyatemenah Polote Ba:be Komo Hibima: Midilo Tabo Dolamagiya:

¹ Numa:la:, Godokono awaepi mabuma: komo hiya:hiya: sose tawakaluba:te malemalelo ibino mani tama:mo da:miya:tenaka, nale ba:be komo la:tamo hawakalimihino, na iya:tawala la: huiyatiya la:eno komo modobolo kododima:nemata, ✧ ² mabu la:le la:eno tepo ipuwalo ba:bi awaepi malemalelo kowalubilima: ya:lo a:hiduimata. Iyo, nale naeno oko komoeno hido awagaha ipuwalo la: Guliki hoponapi sose tawakalubi ba mililamehole, la:le ya:lo gogolo da:hiduima ba:be komo Ma:sadoniya hopoenohibima: midipa:tamo olamagimo.

✧ 8:24: 2Kol 7:13-14 ✧ 9:1: 2Kol 8:1-7

Ba:bema: kalakala konomola, la:le la:eno malemale hawakalimima: ubi konomamo da:miya:tenakoma, komo ibi hiliyonomate ba:be komo uliti atu malemale oko tupuimima: ukui ba:bo lawiya:. ³ Huiyatiya na ubihinola nale dopamo la: kebe komoma: da:mililameholima, la: ba:ma tetelo ba:be komo ododiha:pima: eda:ha. Ba:bema: numa:la:, nale ba:moi hibima: midipi ekaki la:tamo poelamemo, mabu iba:te la: komo tabamo ba powalubili, la:eno malemale mani noelame tete peheno la:le ba:be komo ododima: dopamo hibilo kohidoma:nemata, nale la: mabuma: dopamo keba ka:na kolamagimo ba:ba ka:na. ⁴ Huiyatiya la: nulia:la:, na ba:gala komo Ma:sadoniya hopoeni hiya:hiya: sose tawakalubi, ale la:eno malemale mani uwatema: da:pikulima:, ba:ba tetelo la: ba:be komo ododiha:pimo da:pulamemena:, a keba ka:na na:kewagelema:? Iyo, aeno hilopote konomoma: keda:ma:ne, mabu a dopamo la: hibima: ba midili la:le ba:be malemale komo hibinomolo kododima: hawakala a:ga:luima:. A:iye, ba:ba tetelo la: ba: atumu, la: kebe hilopo da:lawema ba:be hilopo bada konomola:ka:!

⁵ Ba:moe mabuma: nale naeno ukui ba:ma ka:na ihatimo, nale peheno ba:moi komo ekaki kogahugahuilamema:nemo iba:te la:tamo dopamo kopikulima:. Ba: ba:ba ka:na la:le kebe konomo malemale komo hibilo ododima: dopamo dolamagimima, iba:te la: komo tabamo ba powalubili, la:le la:eno komo mani tama:mo malemalelo dito komiya:tema:nemata naeno pe teta:mo. Iyo, wadiyala nale peheno la: ha:kiya la:eno kalakala tetelo ba:be malemale

komo dopamo na:hiduimiya:la:, huiyatiya modoboha: nale la:eno ododiha: komo pumiti, la: ba pikiyahalame la:le hilopo komago la:eno komo ba:bo ododi.

Pali Hakamo Konomamo Damihona Ba:be Lumagiti Ebene Hido Huiya Konomamo Kolawema:ne

⁶ Ba:bema: ba:moe ba: ko komonomola. Kebe lumagiti kapiyakapiya kikipo hakamo damihomene ebete ba: ba:ba ka:na ebene pali ipuwane kapiyakapiya naha ilina kuwatema:ne, huiyatiya kebe lumagiti hiliyonomo kikipo damihomene ebete atumu hiliyonomo naha ilina kuwatema:ne. ☆

⁷ Ba:bema: wadiyala la: hiliyonomate la:eno malemale mani ba:ma ka:na na:miya:tenakuya:la:. Eta lumagiti kebako mani da:miya:temene, ba:be komoma: etate ebe iya:tumihino ebe ha:kiya ebene tepo ipuwoeno ukui dopamo keba ka:na ka:kodakoduimi, wadiyala ebete ba: ba:ba ka:na na:miya:ta:mene, huiyatiya ebete tepo ipuwoeno ubiha: komago a:kikama:mene, kalakala kapiyate ebegodolo nitanamene mabu Godote ba:bako ikamedawa malemalelo nemalagidolona.

⁸ Numa:la:, Godokono helo modobola la:eno emede komoeno hiliyonomo komokomo ipuwalo la: konomamo kowalubilinakoma:, iyo, ba: ba:ba ka:na ebete la:eno hiliyonomo modoboha: komokomo ba modobuilamelelame, la:godolo komo mani ba:gala ilina modobonomolo ba:pola:namena: la:le ebene komo hiliyonomo hidohido oko kowatihonama:.

⁹ Ba:bema: ba:be komo

☆ 9:6: Mulu Tabo 11:24-25

hawakalimima: ebenu Bukalo tabote ba:ma ka:na itana,

“Puya:te awae ipuwalo demedehona,

ebete malemalelo iba:tamo konomamo ikalamenako,

iyo, ebenu malemale hawakalimi komote

iba:tamo emedena emedena tetelo bitanamene.” ☆

10 Ba:bema: numa:la:, kebe Kodawate hiliyonomo hiya:hiya: kikipo pali ododidawatamo dikamehonako ba:gala naha ilina tawakaluba:tamo atu gabodo modobolo da:kikalamenako, ebete la:eno modoboha: komokomo ipuwalo la: atumu ilinamo ba:gala mana:mo kakowalubilima:na:ta. Iyo, ebete la:tamo kikipo konomamo dopamo ikalamete, ba:bene ebenu heloamo ba:bi kikipo ipuwane ilinate hidonomamo apepehonaka, ba:bema: kalakala konomola, mabu la: naha ilina uwate tetelo ebete la:eno malemale ikalame komodo la: ba:gala komo tawakalubi hiliyonomatamo modobo baa: kapimilo kikalameda:na:ta. ☆

11 Ba: hibila, emedena tetelo Godote la:eno modoboha: komokomo hidonomamo bulamelelakenakomena:ta, la:le la:eno dogodogo komone hiliyonomo tetelo komo hiliyonomo tawakalubi atumu kowalubilinakoma:, iyo, ebe ubila ale la:eno malemale mani awaepa:tamo da:nikalameda:, iba:te la: mabuma: kalakala tabo ebetamo ba:bo kadipatema:na:. ☆

12 Ba:bema: numa:la:, la:le la:eno malemale mani tama:mo da:miyatenakoma, Godote ba:be

---

☆ 9:9: Ohale 112:9 ☆ 9:10: Ais 55:10 ☆ 9:11: 2Kol 1:11; 4:15

gabodo ebenu komo tawakalubino modoboha:
 komokomo komodobuilamelelamema:ne.
 Huiyatiya la:eno ododi komodo ba:be hido komo
 kapiyate a:kuluhukamene, ao, awaepa:te ibino
 owalubi komo da:lawemena:, ba:ba tetelo atumu
 eta hido komote ba:ma ka:na kakuluhukuma:ne,
 ba:bi tawakaluba:te ibino konomo kalakala
 Godotamo hununomamo ba:bo kadipatema:na:
¹³ Iyo, ba:moe oko owati ipuwalo komopa:te
 la:eno tepo ipuwoeno hibi komo hidamo ba:ma
 ka:na kumima:na:, la:le Kelisoko mabuma: kebe
 Hido Tabo dolamagiminakoma ba:be tabamo
 la: hibinomolo papamila:hanamata. Ba:gala
 iba:te ba:moe eta komo kakiya:tawahama:na:,
 la:eno malemale ipuwalo ibi konomamo
 keba ka:na kowalubiliuima, la: ba:be atu
 gabodo komo hiliyonomo tawakalubi atumu
 a:kowalubilinakomata. Ba:bema: hibila, la:eno
 ododi komoma: iba:te Godoko awagaminalo
¹⁴ ibino tepo ipuwoeno malemale komago
 la: ba emalagidole la: toetoe tabamo ba:bo
 kowadiya:paa:latelema:na:ta, mabu iba:te
 ba:moe komo umiya:, ebenu malemale komote
 la: ipuwalo hidonomo oko bowatina. ¹⁵ Ba:bema:
 wadiyala a kalakala tabo Godotamo kadipatiya:,
 mabu ebete atamo da:hawakalimiya: ba:be
 malemale bada konomola:ka:, iyo, eta lumagiti
 ba:be dito ikaa:me komo ebenu tabamo hibilo
 hawakalimi a:kamodobamene!

10

*Puya:te Polokono Oko Owati Komokomo
 Kubadopoma: Da:ga:luya: Polote Iba:tamo Ebenu*

Okoenno Hibi Komo Da:hawakalimiya:

¹ Ba:bema: na Polote naeno tepo ipuwoeno ukuilo la: betoelameholemata la:le naeno ubi komamo kopapamila:halema:. Numa:la:, la: komopa:te na mabuma: ba:ma ka:na ga:lanamata, “Ebeta dopamo agodolo ba pemedena ebena taboeno helote hibilo kitanamiha:, iyo, ebete aeno helo tolemelo oko bepowatinami, huiyatiya ebete a ipuwane muhulamo da:tui ba:ba tetene tupuimiti ebena leta ipuwalo komo helo tabo komokomo bolamaginapi!” Nale huiyatiya ba:bako daedae ukui tabo emalagidoloheno, Kelisokono tataba emede ukui komamo ☆ ² la: gala ba:ma ka:na katoelameholemata, wadiyala la: naeno ubi komamo na:papamila:huya:la:, mabu nale la:tamo hibilo kopema:nemo, ba:bema: ba:ba tetelo la:le naeno ubi komokomo ododililo la: da:pulamema, helo tabo olamagi komote nagodolo a:kitanamene. Huiyatiya la: ipuwalo puya:te a hibi okopino komo kubamo da:hawakaliminama, ba:ma ka:na la:le a ha:kiya aeno tepo ipuwoeno kuba ukui komodo oko owatima: da:ga:lanama, la: hidamo! A:iye, na ha:kiya naeno komo hibilo niya:tawanamo, nale la:tamo da:puluhukumu naeno helote komodoboma:ne la: la:eno daedae ukui taboma: kokiyahalamema:! ☆

³ Ba:bema: numa:la:, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale hopo habalo ba emedena huiyatiya hopo haboeno ukui komamo

---

☆ **10:1:** 1Kol 2:3 ☆ **10:2:** 1Kol 4:21

kalaholohonaha: ⁴ Ba: hibila, ale kebe ilinamo dalaholohonakoma: ba:bi ilina hopo habanapa:te atamo kikaa:miya:ha:, ao, a huiyatiya ba:bi helohelonomo alaholo ilina Godogodone uwatiya:ma:, ba:bema: ale ba:bi ilinamo Saitanakono hiya:hiya: alaholohoeno kala imi ba:bo anabulilamenakoma: ☆ ⁵ Iyo, ba:bi ilinamo ale komopino ha:da amiho iya:tulame komo bekubahilamenakoma:, ba:gala kebe hiya:hiya: awagaha komamo iba:te Godokono hibi iya:tawa komago dalaholohona, ba:bi awagaha komo atumu ale hopamo a:piya:hekenakoma:. Ba:bene hopo habanapino tepo ipuwalo kebe hiya:hiya: ukui komate da:pola:na, ale Godokono alaholohoeno ilinamo ba:bi hiliyonomo komo atumu kodakodalo ba uwate ba:bo matuhulameholenakoma:, iba:te ibino hiliyonomo ukui komodo Kelisoko kapiyatamo kopapamila:halema:.

⁶ Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, keba tetelo la:eno hiliyonomo ododili komokomo ipuwalo la:le Kelisotamo da:papamila:halema, ale ba:be komo hibilo dumima:, galane tetelo la: puya:te papamila:ha ubiha:ma: gala da:keda:hama, a hibi okopa:te alaholoho ipuwalo kohidoma:nema: la:eno hiliyonomo papamila:haha: ododili komoma: kuba huiya la:tamo kikalamema:.

⁷ A:iye, la:le tawakalubi hunu nikapa:mo ulamenakomata, huiyatiya ba:bako kuba ukui komote la:godolo itana modoboha:! La: ipuwalo etate ebenu ukuilo ebe ha:kiya ebe Kelisokono hibi ta:matadawama: da:goena, wadiyala ebete

---

☆ **10:4:** Epe 6:13-17

a hibi okopino komo gala ba kemalagidolo ukui ba:ma ka:na na:lawa:mene, a ba: atumu Kelisokono hibi ta:matapima: eda:hanama:, ebe ha:kiya ebena komoma: keba ka:na ka:goena ba:ba ka:na. ⁸ Ba:bema: la: nonolata, aeno helo komoma: nale ba:moi awagaha huiya tabo la:tamo olamagimo, huiyatiya nale ba:be komoma: hilopo a:kalawa:mo. Numa:la:, Kodawate ha:kiya ba:moe helo atamo hibinomolo ikaa:miya:, ale la: sose tawakalubi ulamepima: ba eda:hana la:eno hibima: midi ipuwalo ale la: kokodakoduilamema:, huiyatiya ebete atamo helo kikaa:miya:ha: ale aeno eta ododi komamo la:eno hibima: midi komo kokubahilamema:. ☆

⁹ Ba:bema: nale naeno hiya:hiya: leta ipuwalo kebe tabo kolamaginakomo, la: komopa:te ba:bi tabo ba uliho ba:mako ukui kubamo lawenakomata, Polote atamo tole ikaa:mema: kuda: ewagelena. Ao, naeno leta ododili ipuwalo naeno ubi komo eba ka:na kitanaha:. ¹⁰ Ba:gala la: komopa:te daedae ukuilo eta komo ba:ma ka:na ga:lanamata, “Polote ebena leta ipuwalo atamo tole komo ikaa:mema: helonomo tabo bolamaginako, huiyatiya dopamo ebete ago ba pemedena ale ebena apeno heloha: komo ba:bo umima:, ba:gala ebete aeno holoholo hapulu tabo dolamaginakui ale ebena helo hibilo kuminakuiha:.” ¹¹ Ba:bema: la: puya:te ba:ba ka:na da:ga:lanama, wadiyala la: niya:tawahala:, keba tetelo a hibi okopa:te la:godolo kemedena:ha:, ba:ba tetelo ale aeno leta ipuwalo kebe helo komo ka:hawakaliminakoma:, ba: hibila, ale

---

☆ **10:8:** 2Kol 13:10

la:tamo da:pikulima: ba:be atu helo komo aeno ododili ipuwalo la:le la:eno baidinomamo kumima:nemata!

¹² A:iye, puya:te a mabuma: kubamo demalagidolona, ibino daedae ukui komo bada konomola:ka! Numa:la:, ibi ha:kiya iba:tamo komo hiya:hiya: kukala dito miya:tenaka, mabu ibi iya:tawahala ba:bi atu kukalamo iba:te papamila:ha ya:lo a:tupuimiya:. Ba:be mabuma: iba:te tawakalubino holoholo hapulu ibi ha:kiya ibino kukala mabuma: ba:bo awagaminalenaka, huiyatiya puya:te ibino kukala da:wakalamina iba:te ibi kubapima: dito ga:lane. Iyo, ba: ba:ba ka:na iba:te tawakalubino hiya:hiya: komo ibino kukalamo modobolatelelamenaka, sose ipuwalo ibi ha:kiya ibi hunamo kowadiya:paa:latelema:.

Huiyatiya a Godokono hibi okopi ubihinola ale aeno komo ibino kukalamo modobolatele, ba:bema: diyala, iba:te a mabuma: eta daedae ukui tabo ba:ma ka:na da: ga:lamena:, “Tole komote Poluia:godolo bitana aeno kukalamo kopapamila:hama:!” ¹³ Numa:la:, ibino awagaha komo ba:gala a hibi okopino awagaha komo hiya:hiya:la, mabu iba:te awagaha ipuwalo komopino oko bekubahilamena. Huiyatiya aeno komo ba:ma ka:nala, Godote atamo dikaa:miya: ebete ba:be oko komoeno kuititi komokomo a ya:lo iya:tua:miya:, ale eta hibima: midida:woeno oko ipuwamo nogomokapoma:, iyo, ale Godogodone ya:lo tetelo da:lawiya:ma: ba:be oko kapiyama: awagaha tabo ba:ga:lanakoma:.

Numa:la: la: Kolini sose tawakaluba:te aeno oko komoeno kuititi komokomo ipuwalo hi-

bilo ba:pola:namata, ☆ 14 mabu puya:te muhuluni pelamete Kelisokono Hido Tabo la:tamo da:polamagimi, a ba: ba:bi okopila, iyo, ale la:tamo da:pelamima: ba:ba tetelo ale eta lumagino oko ipuwamo kapogomoha: 15 Ba:gala eta komo. Godote atamo dikaa:miya: ale ba:be oko komoeno kuititi komokomo ba iya:tawaha, modoboha: ale eta hibima: mididawoeno oko ipuwamo nogomote ebena oko owati komoma: a ha:kiya a awagaminoe. Huiyatiya numa:la:, ale la: ipuwalo kebe oko kowatinama: ba:be okoma: aeno ubi komo ba:ma ka:na bitana, la: hibima: midi ipuwalo ba apepeho, aeno okote la: ipuwalo atumu apete Godokono ubilo konomoma: eda:te, 16 ebete gigiho atamo ba:bo ka:hiya:midama:ne ale la: Kolini habanapino Guliki hopo hapuamo kotolamema: Ba: hibila, puya:te ba:bolo demedehona ale iba:tamo Kelisokono Hido Tabo ba nola:magimi, a ha:kiya a eta hibima: mididawoeno oko komoma: a:kanawagahama:, mabu eta lumagiti ba:bi muhulu hopolo oko dopamo kanetupuim-
iha:.

17 Ba:bema: wadiyala a ba:moe eta komo kemalagidoluya:. Godokono Bukalo tabote ba:ma ka:na itana, “Lumagiti ha:kiya ebena ododi komoma: akawagaminala:, huiyatiya Godote ebe ipuwalo hido oko dowatina, wadiyala ebete ba:be komoma: ba kalakala ebena Kodawa kapiya nawagaminamene.” ☆ 18 Iyo, ba: hibila, keba tetelo aeno Kodawate eta lumagi hido okodawama: da:goena, ebete ba:be lumagi ebena hibi kalakalaga kolawema:ne, huiyatiya kebe

---

☆ 10:13: Lom 12:3 ☆ 10:17: 1Kol 1:31

lumagiti awagaha ipuwalo ebe ha:kiya ebe hido okodawama: da:goena, Kodawoeno kalakalate ebetamo a:kitanamene. ☆

11

Kolini Sosete Komo Ha:da Amihopi Kelisokono Hibi Oelamepima: Da:ka:lamiya:, Polote Ibino Komoma: Tabo Dolamagiya:

¹ Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, la: nono-lata, na ubila la: ba:moe eta tabo ulihoma: ubiha:ma: akeda:hala:, mabu nale naeno hibi komo kohawakalimima: daedae ukui huiya tabo la:tamo kolamagima:nemo.

² Wadiyala la: ba:moe go tabo nemalagidolala: La:eno sose kapiyuimi ba: dubuino komo iya:tawaha: bohele huiyala, iyo, dopamo tetelo ba:be bohelete komo dubuino komoma: tuputupu ukui kapiya bemalagidolonami, ba:bene nale ebena nabiwima: ba eda:na, ebe kapiya dubutamo a:galuimimo, ba:be dubu ba: Kelisotela. Ba:bema: ba:ma tetelo komo dubate naeno hido bohele pilolo lawema: ubi da:miya:tena, nale ibino kuba ubi komo ba ulamelelamena, Godogodone kuba ododilipi mabuma: duluhukuna ba:be koete naeno tepo ipuwalo iba:tamo ba:bo mahiganako. ☆ ³ A:iye! La:le dopamo la:eno tuputupu ubi komo Kelisoko kapiyatamo hibilo ihatenakuimata, huiyatiya nale na:toletolenamo la:le ba:be hido ukui ta:mata gabo Saitanakono ha:da amiho komodo dito komiya:pama:, dopo kamena Ibiti kaluino ha:da amiho mulu komodo ebena kuba gabamo

emogabuimi komamo keba ka:na ka:guya:
 ba:ba ka:na. ✧ ⁴ La: iya:tawahala a dopamo
 Ya:sukunu hibi komoma: kebe tabo la:tamo
 ka:polamagimima:, ba:gala la: iya:tawahala
 ba:ba tetelo la:le ebena Hido Tabo kalakalago
 uliti ebegodone kebe Gobogobo ka:lawiuima.
 Huiyatiya ba:ma tetelo ha:da amiho okopi
 ipuwalo etate pete Ya:sukunu komoma: eta
 hiya: tabo la:tamo da:polamagi, la:le ebena
 tabamo kalakalago a:papamila:huimata, iyo,
 la:le ba:be ha:da tabo dulima Godokono Hido
 Taboma: miditi, ba:bene ba:be lumagigodolo oko
 dowatina la:le ba:be ha:da amiho gobogobo ba:bo
 lawimata. ✧

⁵ A:iye! La:le ba:bako ha:da amihopino
 oko hununomamo adipatelo ibi Kelisokono
 hiya:nomo oelamepima: ka:laminamata!
 Huiyatiya numa:la:, Kelisokono hibi oelamepi
 ipuwalo na etama: ba eda:na, naeno tepo ipuwalo
 nale ba:moe komo niya:tawanamo, ba:bi ha:da
 amihopa:te kebe hiya:hiya: oko dowatihona, ba:bi
 okoeno helote eta kapiya deha:poto komodo
 naeno okoeno helo hibilo kagogolonaha! ✧

⁶ Diyala, komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lanana,
 nale eta ko sikulamo katonakuiha: ba:bema:
 na tabo olamagi iya:tawa hibilo kalawiya:ha:
 Hibila, komo tetelo Godokono tabo olamagi tetelo
 naeno tabo madodote heloha:dopoma: eda:na,
 huiyatiya numa:la:, na Godokono hiya:hiya:
 taboeno ipuwa iya:tawanomola, iyo, la: dopamo
 komo hiliyonomo tetelo ba:be iya:tawa komo a

✧ **11:3:** Tup Mabu 3:4,13 ✧ **11:4:** Gal 1:8-9 ✧ **11:5:** 1Kol
 15:10; 2Kol 12:11

hibi okopa:godolo hidonomamo uminakuimata.

☆

7 Numa:la:, nale dopamo Godokono Hido Tabo la:tamo da:polamagimo, ba:ba tetelo la: ulihopi hunamo kowadiya:paa:latelema: na ha:kiya na hopamo ba ihate naeno oko mabuma: la:godone eta deha:poto huiya kalaweha:. Ba:bema: la:eno ukui ba:ma ka:na kitana, nale ba:be oko owati ipuwalo la:godone huiya laweheno, ba:moe gabodo nale la:tamo eta kuba bekododimo? A:iye, nale la:tamo dododimo ba:be komo ba:hido komola, kuba komoha! ☆ 8 Huiyatiya diyala, komo hiya:hiya: sose kapiyuimipa:te naeno ododi komo kubama: da:ga:lana, mabu nale la: Kolini sose tawakaluba:tamo oko ba owatina, nale naeno modoboha: komokomo ipuwalo iba:godone mani dito uwatenakuimo, la:godoneha:. Iyo, komo iba:te ba:be ododi komo pilo komoma: da: ga:lana, mabu nale ibino mani duwatenakuimo huiyatiya iba:godolo eta oko owatihino la: kapiyagodolo owatinamimo.

☆ 9 Ba: hibila, nale la:go demedenamimo ba:be tete ga:gga:nomolo naeno modoboha: komokomo ipuwalo nale eta deha:poto owalubi komo la:godone kalaweha:, mabu Ma:sadoniya hopeno hibima: midipi ekaka:te da:pelami ibi kapiyate naeno modoboha: komo komodobuimima: mani natamo ba:bo pikanamiya:. Numa:la:, dopamo na oko owati ipuwalo eta temeteme la:tamo kikalamenakuiha:, ba:bema: ba: ba:ba ka:na nale galane tetelo

---

☆ 11:6: 1Kol 2:1,13 ☆ 11:7: 1Kol 9:18 ☆ 11:8: Pil 4:15-16; 2Kol 12:13

atumu eta temeteme deha:potonomo la:tamo
a:kikalama:mata.

¹⁰ A:iye, nale awagaha huiya tabo da:goemo,
ba:be tabo ba: Kelisokono hibi tabola. ba:bema:
nale ba:be tabo olamagima: Guliki hopo
konomolo eta lumagiti na a:kaduhinama:mene!

¹¹ Ba:bema: la:le na mana:mo owalubiniha:
komo nale hiya:hiya: tawakaluba:tamo ba
nehawakalimi la:eno ukui ba:ma ka:na kitana,
nale la: malemalelo hibilo kemalagidolenaha:?
Ao, eba ka:naha! Naeno tepo ipuwalo la:
mabuma: hibilo ditana, ba:be malemale
emalagidolo komo Godote iya:tawala!

¹² Numa:la:, nale naeno oko huiya laweha:
komo a:hawakaliminakomo, mabu na ubila
nale naeno hibi ododi komo ba nehawakalimi,
ha:da amiho okopino awagaha tabo olamagimi
komote iba:godolo ba:bo kekelalamema:ne,
mabu iba:te ha:da amiho tabo ba:ma ka:na
olamagiminaka, ibi ba:gala a hibi okopi, a
hiliyonomate kapiyanomo gabodo atu oko
bowatihonama:.

¹³ A:iye! Ba:bi dubate ibi ha:kiya ibi Kelisokono
hibi oelamepima: ka:laminaka, ba:bema:
tawakalubi ha:da kamiholamema: ibi ha:kiya ibi
hibi oelamepino holoholoma: midilina, huiyatiya
iba:godolo hibi komote kitanaha:, ibino oko
owati ipuwalo ha:da amiho komo kokonomate
ba:pola:na. ¹⁴⁻¹⁵ Huiyatiya la:la, ala, ale ibino
ododili komoma: a:kala:wa:hama:. Numa:la:,
Saitanate tawakalubi ha:da kamiholamema:
ebe ha:kiya ebe Godokono eta hido a:la:mina
nopodawamo midina, ba:bema: ebeno okopa:te
ebe ba ta:matana, iba:te atumu hopo habanapi

ha:da kamiholamema: ibi ha:kiya ibi Godokono
tuputupu emede okopimo midilina. Ba:bema:
la:le ibino hiya:hiya: ha:da amiho ododili
komone niya:tawahala:, ibino kuititi tetelo ibino
kuba ododili mabuma: huiya modobonomolo
kuwatema:na:.

*Polote Kelisokono Eta Hibi Omedawama: Ba
Eda:na Ebeno Oko Owati Ipuwalo Kebe Hiya:hiya:
Temeteme Duwatanakui*

¹⁶ Ba:bema: nale dopamo da:goemo ba:be atu
tabo gala na:kagoemo, modoboha: eta lumagiti
ebeno ukuilo na hibi daedae lumagimo midini.
A:iye, la: komopa:te na ba:bako lumagima: ya:lo
da:midinima, kubaha:, huiyatiya wadiyala la:le
naeno komoma: ba:be kuba ukui ba emalagi-
dolo ba:moe naeno tabo nulia:la:! Ba:moi
ha:da amiho okopa:te ibino hiya:hiya: awa-
gaha tabo la:tamo keba ka:na kolamagiminaka,
nale naeno hibi komo kohawakalimima: na ba:
ba:ba ka:na daedae awagaha tabo kapiyakapiya
atumu kakolamagima:nemo. ¹⁷ Ba:bema: nale
ba:ma tetelo kebe awagaha tabo dolamagimo, la:
niya:tawahala: ba:be tabo nale aeno Kodawoeno
ukui komamo a:kolamaga:mo, ao, na huiyatiya
hopo habanapino daedae ukui komamo kolamag-
ima:nemo. ¹⁸ Ba: hibila, la: ipuwalo komo ha:da
amiho okopi hiliyonomate hopo habanapino
ukui komamo ibino hiya:hiya: awagaha tabo bo-
lamagiminaka, ba:bema: kubaha:, na ba: atu tabo
olamagi gabodo ibi kota:matalema:nemo.

¹⁹ A:iye, la: Kolini sose tawakaluba:te la: ha:kiya
la: mulu ukuipima: ba ga:lana, la: huiyatiya
ba:bako daedaepino awagaha tabo ulima:

konomamo kalakalahanamata! ²⁰ Iyo, ba: ba:ba ka:na komopa:te ibino ubilo la:tamo pelamete ibi ha:kiya ibi hibi okopima: ba pega:la la: ibi hibima: ba:bo midilimata. Ba:bema: ibi ipuwalo etate la: sose tawakaluba:te ebenu ubi komokomo kododilima: la: heloamo da:kiyahalami, ba:gala etate ha:da amiho gabodo mani la:godone dito duwati, ba:gala etate la: ebenu gubi ipuwamo da:magatali, ba:gala etate la:eno holoholo hapulu ebe ha:kiya ebe dadipati, ba:gala etate la: iduduputilamelo ebenu tabamo la: dalukuli, ba:ba tetelo la: huiyatiya ibi ubiha:ma: eda:haheno ibino ododili komokomo kubama: kaga:laha:. ²¹ Diyala, la:le a hibi okopino komoma: ba:ma ka:na kubamo da:ga:lonama, ale ba:bako helo hawakalimi komo la: ipuwalo a:kododila:lema: mabu a tawakalubino mauba komoma: na:toletolehonama:, iyo, la: ba:bako tabo komodo la:eno ubi komo dihatenama, na Polotamo hilopo kikanamema:! Huiyatiya numa:la:, na hilopo la:godone a:kalawa:mo mabu tole komote a hibi okopa:godolo kitanaha:!

Ba:bema: ha:da amiho okopa:te ibino daedae ukuilo tolehenno ibino awagaha tabo kebe komokomoma: dolamagiminaka, nale ba:ma tetelo naeno hibi komo kohawakalimima: ba:bi atu komoma: awagaha tabo la:tamo atumu kakolamagima:nemo. A:iye! Ba:moe tabo olamagi komodo na ha:kiya na eta daedae lumagima: komidima:nemo, huiyatiya kubaha:, wadiyala la: hidamo nulua:la:. ✧ ²² Ba:bi ha:da amiho okopa:te Yunapino hawi tawakalubima: eda:ha komoma: awagahana, huiyatiya na

---

✧ 11:21: Pil 3:5

ba: atumu Yunapima: keda:namo. Ba:gala iba:te Isalaela tawakalubima: deda:hana ba:be komoma: kawagahana, huiyatiya na ba: atumu Isalaela lumagima: keda:namo. Ba:gala iba:te A:ibalahamakono eyoni gugudima: deda:hana ba:be komoma: kawagahana, huiyatiya numa:la:, na ba: atumu ebena eta eyoni guduma: keda:namo. ²³ Ba:gala iba:te awagaha ipuwalo ibi ha:kiya ibi Kelisokono okopima: kaga:lana, huiyatiya na ebena oko atumu ba kowatina naeno oko ipuwalo dikulihui ba:bi gaoeno hido komote ibino gaoeno hido komo hibilo na:gogolona. A:iye, na niliya! Nale ba:bi ha:da amihopino awagaha olamagimi tabo ta:mata komodo na ha:kiya na watoha: daedae lumagima: a:midimo!

Ba:bema: wadiyala la: naeno hibi okoeno komokomo hidamo niya:tawahala:, mabu nale Kelisokono oko owati ipuwalo naeno okoeno helote ibino okoeno helo konomamo a:gogolui. Ba: hibila, Kelisoko mabuma: komo hiliyonomo tetelo tawakaluba:te na kubamo anagalinamehonenakuya: ba:gala gabomana:te na du genamamo dito ihatenenakuya:, ba:bema: ba:bi netewa komodo naeno temeteme komate ha:da amiho okopino temeteme komo konomamo atumu a:kagogoliya:. Ba:bene komo hiya:hiya: tetelo nale hoe olalati ipuwamo hibilo a:nopeganakuimo, ✧ ²⁴ ba:ma ka:na paibo hiya:hiya: tetelo Yunapa:te giya:pa:pa: ilinamo ³⁹ teta:mo na dito a:na:miga:natenenakuya:, ✧ ²⁵ ba:gala netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo

---

✧ 11:23: Oel 16:23 ✧ 11:24: Tutumu 25:3

komo hibima: midiha:pa:te na kukamo anagalinamehonenakuya:, ba:gala eta tetelo iba:te na anakapunamema: nakolamo mapenamiya:. Ba:bene netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo na komopa:go ko palai boga:go ba wapata:lame aeno bogete beyamo dito ululunakui, ba:gala eta tetelo ba:mako olalatiti da:pi nale kapiya hegela ba:gala kapiya du konomolo kehaha: kolomoeno beyate dito okoa:natenenati. ✧ 26 Ba:bene nale Kelisoko mabuma: hiya:hiya: hiliyonomo hopodo ba pata:na, komo hiya:hiya: olalati komate natamo a:pikulinakuya:, iyo, hiya:hiya: hulama beya komo, ba:gala puya:te wapata:lamepino ilina iba:godone heloamo duwatenaka ba:bi pilo dubuino komo, ba:gala naeno Yunapi ba:gala komo Yuha:pi ibino mauba komo, ba:gala kebe olalati komate koko habalo ba:gala dito hopolo ba:gala kehaha: kolomolo dikulihona ba:bi komo, ba:gala puya:te ha:da amiho gabodo hibima: midipi ekakimo demedehona ibino kuba ododili komo, ba:moi ba:bi hiliyonomo hiya:hiya: olalati komate natamo hibinomolo pikulinakuya:. ✧ 27 Ba: hibila, nale naeno kokotamo menemene oko ba owatihona komo hiya:hiya: kodakoda komo atumu a:kulamenakuimo, ba:bene komo tetelo u wata komote na dito miya:panenakui, ba:gala komo tetelo baa: kape komo ba:gala beya kape komate na unamenakuya:, iyo, komo tetelo nale baa: naha komoma: ba:gala laha genama komoma: ba:gala apa:mo pupulino ilina komoma: modoboha: komokomo hibilo iya:tawanakuimo.

✧ 11:25: Oel 16:22; 14:19   ✧ 11:26: Oel 9:23; 14:5

28 Ba:bema: numa:la:, ba:makomako hiya:hiya: temeteme komate nagodolo ba pola:na, naeno eta ko temeteme atumu ba:ma ka:na kitananako, nale komo hiliyonomo hopoeni hiya:hiya: sose tawakalubi ba malemalelelele ibino modoboha: komokomoma: nale koamo emalagidolenamo. Iyo, iba:godolo kebe temeteme komate dikulihonaka nale atu temeteme komo hiliyonomo bekaiya:tawanakomo. 29 Ba:bema: ibi ipuwalo etate heloha:ma: deda:mene, nale ebe owalubima: atumu heloha:ma: keda:ma:nemo, ba:gala keba tetelo etate kuba ododi ipuwamo da:negamene, nale ebe mabuma: naeno tepo ipuwalo konomo menemene komo kiya:tawama:nemo.

30 Ba:bema: numa:la:, kebe komate naeno heloha: komo ba:gala naeno modoboha: komo da:hawakalilamenaka, ba:bi komokomo kapiyama: na awagahalo bolamaginakomo. 31 Ba: hibila, aeno Kodawa Ya:sukunu Nabiwi ba: Godotela, ba:bema: wadiyala tawakaluba:te ebe emedena emedena tetelo hunamo nadipatenakamena:, iyo, ebete naeno tepo ipuwoeno komo iya:tawala, nale dolamagitamo ba:be tabo ha:da taboha:. 32 Ba:bema: wadiyala la: ba:moe komo niya:tawahala:, nale ya:lo tetelo Dama:sakase ko habalo ba emedena, ba:be hopoeni Ko Gawadalagi Aletasiko mabuma: ebena eta hopodawate ba:be ko haba namutudawama: ba eda:na, ebete ebena alaholohopi ba:bo kiyalamiya: iba:te na lawenete du genamamo dito kihatenema:. Ba:bene ba:be komo ododima: komo lawamepa:te haba kaloeno hiya:hiya: gigihamo tolameholete, nale

ba:moe habane uluhuku komo ba nelatimi, ☆
³³ huiyatiya eta dulu naeno komo mabuluba:te
 na ele kuiha ipuwamo adipininate kala hunudu
 hopamo da:nadunateneniya:, na ba:be gabomani
 dubuino helo ipuwane ba:moe gabodo ba: dito
 alahula:niya:mo.

12

*Polokono Baiditi Hiya:ma: Deda:hamiya: Ba:be
 Komo Ba:gala Ebedo Eta Ko Temeteme Komoma:
 Tabo Dolamagiya:*

¹ Numa:la:, awagaha tabo olamagi ipuwalo
 eta hido gaote a:kuluhukamene, huiyatiya
 la:tamo da:pikuli ba:bi ha:da amiho okopino
 hiya:hiya: awagaha tabo mabuma:, wadiyala
 na ba: atumu komo awagaha huiya tabo
 la:tamo kakolamagima:nemo. Ba:bema: dopamo
 eta lumagino baiditi hiya:ma: ba eda:hame,
 Kodawate kebe hiya:hiya: hidohido komo
 ebe diya:tumiya:, nale ba:ma tetelo ba:bi
 komo la: kokiyalamema:nemata. ² Iyo, na
 ba:be dubuino komo iya:tawanomola, ba:ma
 ka:na ebetamo hanohano komote duluhukuya:
 ba:ba tetene tupuimiti ba:mamo puluhuku 14
 gogote a:petohui. Ba:bema: ba:be dubuino
 baiditi hiya:ma: deda:hamiya: ba:be komo
 ba: ba:ma ka:nala, ebete Kelisoko ipuwalo
 ba emedena, eta tetelo Godote ebe ebene
 Hununomo Habamo magatate ebe ba:bamo
 dito nadipiya:. Huiyatiya numa:la:, ba:ba tetelo
 ebete ebene apa:go Hunu Habamo da:nodoluya:

☆ **11:32:** Oel 9:23-25

o ebeno gobogobo kapiyate da:nodoluya:, ba:be komo na hibi iya:tawaha:, Godoko kapiyate iya:tawala. ³⁻⁴ Ba:bema: nale atu tabo gala na:kagoemo, na iya:tawala Godote ba:be dubu ebeno Kalakala Habamo hibilo a:magatuya:, huiyatiya na iya:tawaha: ebete ebeno apa:go ba:bamo da:nodoluya: o ebeno gobogobo kapiyate da:nodoluya:, mabu ba:be komo Godoko kapiyate iya:tawala. Ba:bene ba:ba tetelo Hunu Habalo ebetamo duluhukuya: ba:be komo ba: ba:ma ka:nala, ba:be dubuti komo hiya:hiya: koko hanohano komo ba:bo ulihuya:, iyo, hopo habanapa:te ba:bi komo ibino tabamo hawakalilamema: kamodobonaha: ba:gala iba:godolo talona bitana ba:bi komo olamagimima:.

⁵ Ba:be mabuma: nale ba:be dubuino komoma: awagaha huiya tabo ba olamagi, huiyatiya naeno komoma: eta awagaha tabonomo olamagihino, kebe komate naeno heloha: komo ba:gala naeno modoboha: komo da:hawakalilamenaka, ba:bi hiya:hiya: komo kapiyama: olamaginakomo.

⁶ Numa:la:, nale naeno oko komoma: awagaha tabo olamagima: ubi hibilo nihattetale, nale hibi daedaedawama: ba:ka:eda:na: mabu naeno hiya:hiya: tabote hibinomoma: beda:hana:. Huiyatiya na ha:kiya naeno komoma: awagaha tabonomo a:kolamaga:mo, mabu na ubihinola eta lumagiti ba:bako awagaha tabo uli komodo na hunamo adipanatene! Wadiyala nale oko owati ipuwalo kebe komo kododilinakomo ba:gala kebe tabo kolamaginakomo, tawakaluba:te ba:bi komo kapiyado naeno hibi komo

hidamo na:lawa:mena:, awagaha tabo olamagi komodoha:

⁷ Numa:la:, kebe dubuino baiditi hiya:ma: eda:hame komoma: dolamagimo, na ba: ba:be dubula, huiyatiya ba:ba tetelo nale kebe koko hanohano komo kulamiya:mo, Godoko ubihinola nale ba:bi komoma: awagahama:. Ba:be mabuma: ebete Saitanatamo modobo tabo bolamagiya:, ebete ebena eta kuba ododi nopodawa natamo ba poeme ebete natamo eta konomo temeteme kikanamenakoma:, iyo, ba:be temeteme naeno ape ipuwalo tete ga:ga:nomolo kitanama:ne nale awagahakapoma:. ✧ ⁸ Ba:bema: netewa-kapiya hiya:hiya: tetelo nale aeno Kodawa betoemehonakuimo, ebete ba:be temeteme komo nagodone kuluhukutima:, ⁹ huiyatiya ebete naeno tabo ba huiya na:goiya:, “Ao, a:kuluhukuta:mo. Nale ama:tamo kebe malemale komo da:hawakaliminamo, ba:be malemale komote amia:no temeteme ipuwalo ama:ba:modobuiminakomena:ta. Ama: numa:, kebe lumagite ebena heloha: komo dumina, naeno helote ebe ipuwalo naeno hido oko hibinomolo kupula:ma:ne.”

Ba:bema: Kolini sose tawakaluba:la:, nale naeno hiya:hiya: heloha: komoma: konomo kalakala ba lawe awagaha tabo hibilo kolamagima:nemo, mabu na iya:tawala ba:bako heloha: komote nagodolo ba itana, Kelisokono helote na ipuwalo kebe oko kowatina, tawakaluba:te ba:be hido komo ba:bo kumima:na:. ✧ ¹⁰ Ba:bema: hibila,

---

✧ 12:7: Yauba 2:6 ✧ 12:9: Pil 4:11-13

Kelisoko mabuma: naeno ape ipuwalo da:pola:na ba:bi heloha: komo, ba:gala komopa:te na iduduputinamelo hiya:hiya: tabo da:ga:lana ba:bi komo, ba:gala nale hiya:hiya: kodakoda komo ipuwalo demedenamo ba:bi komo, ba:gala komopa:te alaholoho ipuwalo temeteme natamo dikanamena ba:bi komo, ba:gala komo hiya:hiya: olalati komo atumu, ba:bi hiliyonomo komate natamo ba ikulina na kalakala kapiya ba:lawenakomo, mabu keba tetelo nale naeno heloha: komokomo dulamenakomo, ba:ba tetelo hibi helote na ipuwalo oko bowatinakomene.

*Polote Kolini Sose Tawakalubino
Komoma: Ebedo Ukui Bilibilima: Eda: Komo
Da:hawakalimiya:*

¹¹ Ba: hibila, Godote na owalubiniha:tale na ipuwalo eta hido komote ba:ka:itanana:. Ba:be mabuma: naeno awagaha tabo olamagi ipuwalo na ha:kiya na daedae lumagima: a:midimo, huiyatiya numa:la:, nale eta gabo hibilo kumiha: la:eno kuba ukui komokomo la:tamo kohawakalilamema:. Iyo, la:le la:eno hibi ukuilo naeno oko mabuma: na na:milinamehonetale, nale awagaha tabo la:tamo ba:ka:olamagina:. La: huiyatiya na milinamehoneheno komo ha:da amihopino oko hununomamo adipatelo ibi Kelisokono hiya:nomo hibi oelamepima: ka:laminamata. A:iye, numa:la:! Kelisokono hibi oelamepi ipuwalo na etama: ba eda:na, nale ba:moe komo niya:tawanamo, ba:bi ha:da amihopa:te keba hiya:hiya: oko kowatihona, ba:bi okoeno helote naeno eta kapiya deha:poto okoeno helo komodo hibilo kagogolonaha:!

☆ 12 Iyo, Godokono helo kohawakalimima: nale komo hiliyonomo tetelo ebeno hiya:hiya: hanohano komo la: ipuwalo ba ododili, na eta kapiya tetelo ba:be oko kowatima: ubiha:ma: keda:nakuiha:. Numa:la:, ba:bi hanohano ododili komate naeno komo ba:ma ka:na hawakalimina, nale Kelisokono hibi oelamepi ipuwalo etama: hibilo eda:namo. ☆ 13 Huiyatiya diyala, la: komopa:te ba:ma ka:na da:ga:lonama, nale la: Kolini sose tawakaluba:tamo hido owalubi kihateha:. A:iye, nale hiya:hiya: sose ipuwalo oko ba owatina kebe owalubi komo iba:tamo dikalamenakomo, ba:bi hiliyonomo komo ipuwalo nale eta kapiya hido ododi komo la:tamo kamawada:ha:! Nale kapiya komonomo la:tamo kododinakuiha:, ba:be komo ba: nale naeno modoboha: komoma: la: manima: kakiyalamenakuiha:! Huiyatiya diyala, la: komopa:te daedae ukui lawete la:eno hido ododiha: komo naeno kuba ododi komoma: da:midiona, ba:bema: la: ubila:ka:, la:le la:eno kuba ododi komo naeno kubama: ba ga:la, nale la: ba:ka:toelameholetama la:le ba:be kuba kegebolenamema:? A:iye, ba:be daedae ukui komoma: nale la: a:katoelamehola:mata mabu nale kuba la:tamo kododiha:! ☆

14 Ba: hibila, ba:ma tetelo nale la:tamo gala kakapema: na:hidomo, iyo, nale la: gala da:kapulamema, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: keda:ma:ne. Huiyatiya naeno pe komoma: eta kuba ukui akalawa:la:, mabu nale naeno modoboha: komoma: la: manima: a:kapikiyalama:mata. Ao, na ubihinola la:eno

ilina ba:gala mani puwatema:, na huiyatiya ubi konomola la: malemalelo kopowalubilima:. Numa:la:, Godokono ubi komote a hopo habanapa:tamo ba:ma ka:na bitana, keba tetelo hegehege guguda:te ibino nabi menokobi owalubiliha:pima: deda:hana, kubaha:, huiyatiya nabi ba:gala menokobi iba:te hiliyonomo tetelo ibino guguda:tamo hidohido owalubi komokomo na:miya:tenakamena:. ¹⁵ Ba:bema: nale la: mabuma: naeno mani ba:gala ilina hiliyonomo dupula:lemo, ba:gala la: kowalubilima: nale naeno ka:ka: gobogobamo dito dihatemo, nale konomamo kokalakalama:nemo. Iyo, nale kebe malemale komago la: demalagidolenama, ba:be malemale bada konomola:ka:, huiyatiya la:eno malemale natamo keba ka:na kitana? Deha:potoma: kuda: eda:na!

¹⁶ Ba:bema: la: hiliyonomate iya:tawahala, nale kebe tabo kolamagimo ba:be tabo ba: hibila, ba:ma ka:na nale eta kapiya tetelo la: manima: kakiyalameha:! Huiyatiya diyala, la: komopa:te na mabuma: eta kuba tabo ba:ma ka:na da: ga:loma, “Polokono ha:da amiho mulu ukui gabodo ebete a ebena guba:mo a:magatoi!” ¹⁷ A:iye, nale kebe hiliyonomo okopi la:tamo dopamo da:poelamenakuimo, ibi atumu ibi ipuwalo eta kapiyate eta hido komo la:godone ha:da amiho gabodo lawema: ukui kapihateha:! ¹⁸ Ba:gala numa:la:, nale dopamo Taitasiko la:tamo pema: ba kiyame ebe ba:gala eta hibima: mididawa ekawa:go la:tamo da:poelamimo, ebete la:tamo puluhukuti ha:da amiho gabodo la:godone bada hido komo ka:pelawi? A:iye! La: iya:tawahala

ebeno komo, ebe ba:gala na, a oko owati ipuwalo aeno tepo ipuwoeno ukui kapiyanomoma: ba eda:hana, ale atu nato bobodo tuputupulu wap-ata:nama: ☆

¹⁹ Ba:bema: a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale ba:moe leta ipuwalo kebe hiya:hiya: tabo kolamagiminapema:, diyala, la: komopa:te ba:bi taboma: ba:ma ka:na da: emalagidoloma, komopa:te a kuba ododilipima: ba ga:la, ale ibi tolelamelo la:eno holoholo hapulu a ha:kiya a kuba ododiha:pima: ba:bema: ga:lanama:. Ao, eba ka:naha! Ale Godokono holoholo hapulu ba la:mota:hana, eta lumagi tolemeheno Kelisokono ukui tabo kapiya bolamagiminakoma:, iyo, a ubila ale aeno hiliyonomo tabamo la: hibima: midi ipuwalo kokodakoduilamema:, mabu la: ba: aeno hidohido mabulubilata. ²⁰ Numa:la:, naeno ukui bilibili komote ba:ma ka:na itana, nale la:tamo pete la:eno hiya:hiya: ododili komo da:pulamelelamema, ba:ba tetelo diyala, naeno kalakalate la:tamo da: a:kitanamene. Ba:bene ba:ba tetelo nale naeno ubiha: komodo kebe komokomo la:tamo da:pododilimo, diyala, ba:be mabuma: la: komopa:te natamo atumu da: a:kakalakalahamata. Iyo, ukui bilibili komote nagodolo bitana, mabu na ubihinola la:godolo ba:makomako kuba komo pulame —olowabeletihui komo, ba:gala komopino ilinama: mauba komo, ba:gala tepo ipuwalo koete tiyolo mahiga komo, ba:gala lumagiti ebe ha:kiya ebe kapiya emalagidolo komo,

---

☆ **12:18:** 2Kol 8:6,16-18

ba:gala komopi iduduputilame komo, ba:gala komopino komoma: tabo ga:la komo, ba:gala awagaha komo, ba:gala hiya:hiya: utitata komo. ²¹ Iyo, na iya:tawala la:le kebe koko kuba dopamo dododilinakuima, la: ipuwalo komo hiliyonomate ba:bi kuba ipuwane Godotamo hibilo kohobila:haha:, ba:ma ka:na kamenakamena pilo komo ba:gala bohelemele pilo komo, ba:gala tepo ipuwoeno kuba dalowa: ukui hawakalilame komo, ba:gala bohelemela:tamo kateneno kuba ubi tabo ga:la komo, ba:bako hiya:hiya: kuba la: komopa:te hibilo kamiya:paleha:. Ba:bema: naeno ukui bilibili komo bitana, mabu nale la:tamo gala da:kapemo, ba:ba tetelo diyala, nale la:eno kuba ododili komoma: konomamo da: pihimo, iyo, la:eno holoholo hapulu naeno Godote hilopo natamo ba:ba ka:na dikanamemene. ✧

13

Polote Leta Kuititi Hapulu Komo Owalubi Tabo Heloamo Dolamagiya:

¹ Iyo, nale la:tamo gala da:kapemo, ba:moe ba: netewa-kapiya tetema: keda:ma:ne. Ba:bema: ba:moe ba: eta komola, Godokono Bukate a biya:tua:mena, keba tetelo eta hibima: mididawate ha:kiya pete eta lumagino ododi komo kubama: da:pegoemene, ale ebenu tabo a:kulia:ma:, huiyatiya netewa o netewa-kapiyate ebenu kuba komo da:pehawakalimimina:, ba:ba tetelo ale ebetamo kuba huiya kikamema:nema:.

✧ **12:21:** 2Kol 13:2

☆ 2 Ba:bema: la: puya:te dopamo hiya:hiya: kuba dododilinakuima, ba:gala la: puya:te ba:ma tetelo kuba dododilinakoma, na peheno la: hiliyonomo dopamo ba:ma ka:na kiyahalamemata, nale da:pemo la: kuba ododilipi hiliyonomatamo la:eno kuba huiya kopikalamema:nemata. Numa:la:, nale dopamo da:pimo, ba:be tete ba:naeno netewa tetema: edi, puya:te ba:ba tetelo kuba ododili ipuwalo da:pola:nui, nale ibi ba:moe atu tabamo ba:bo pikiyahalamimo.

3 A:iye! Nale la:go lutaha: tetelo la:le ba:ma ka:na olamagimimata, ale Kelisokono helo Pologodolo hibilo dumima: ebe hibi okodawama: ba:bo koga:lama:nema:. Ba:bema: tete tatalila, la:le naeno komo ba:ma ka:na hibilo kumima:nemata, naeno tabo olamagi komodo Kelisote ha:kiya la: ba:bo kokiyahalamema:na:ta, iyo, ebete la: ipuwalo ebeno oko ebeno helo konomamo ba owatina la:tamo kuba huiya ikalamema: heloha:ma: keda:naha:!

4 Numa:la:, dopamo Kelisote ebe ha:kiya ebe heloha:dawama: da:midia: ba:ba tetelo kuba ododilipa:te ebe keha pihigamo pihomotete ikoko ba:bo alukulimiya:, huiyatiya kalakala konomola, ba:ma tetelo ebete Godokono heloamo ka:ka:go bemedena. Ba:bema: hibila, Kelisote dopamo heloha:ma: keba ka:na kediya:, a ebeno hibi okopa:te ba: atumu heloha:ma: eda:hanama:, huiyatiya ale ebe ipuwalo ba emedena Godokono helo ba:bo kolawema:nema:, ale la: mabuma: hiya:hiya: oko hidamo kowatihonama:. ☆

5 Ba:bema: wadiyala la: ha:kiya la:eno hiya:hiya: komo hidamo nulamenala:, mabu diyala, la: hibima: midi ipuwalo kuda: emedehonamata o da: kemedehonaha:. La: iya:tawahala, la: puya:te hibima: midi ipuwalo demedenama, Ya:su Kelisote la: ipuwalo hibilo bemedena, aba: hibila:ka:? Huiyatiya numa:la:, la: puya:te hibima: midi ipuwalo emedenaheno, la: niliya! ☆ 6 Ba:gala na ubila la:le aeno komo atumu hidamo na:kulamenala:, mabu ba:be komodo la: kiya:tawahama:nemata, a puya:te Godokono hibi okopima: deda:hanama:, ale hibima: midi ipuwalo hibinomolo bemedenama:.

7 Ba:bema: ale Godoko betoemehonakoma: la:le la:eno hiliyonomo ododili ipuwalo eta kapiya kuba ododikapoma:, mabu a ubila la: Godokono umi ipuwalo tuputupu komokomo kapiya ododili. Huiyatiya numa:la:, la:le tuputupu ododili komokomo ipuwalo hibilo demedenama, a ubihinola tawakaluba:te la:eno emede komoma: a hunamo wadiya:paa:te, ao, iba:te daedae ukuilo la: hidohidopima: ba ga:la huiyatiya a kubapima: da:kaga:lamena:, ale ba:be komo ko komoha:ma: koga:lama:nema:. 8 Ba: hibila, Godokono hibi tabo olamagi oko owatima: ale eta duhimi komo ododima: kamodobonaha:, mabu ebete modobo helo atamo nikaa:mena ale kapiya komonomo kododima:, ba:be komo ba: ale ebena hibi komo da:hawakaliminakoma: ba:be komola. 9 Numa:la:, keba tetelo ale aeno heloha: komo ba iya:tawaha huiyatiya la: hibima: midi ipuwalo helohelopima: eda:halo dulamena, ba:ba tetelo aeno kalakalate hibilo bitana, iyo,

---

☆ 13:5: 1Kol 11:28

ale Godoko betoemehonakoma: ebeno owalubi komodo la: hibima: midi ipuwalo kodakodalo gala kakala:mota:hanama:.

¹⁰ Ba:bema: konomo komo ba: ba:ma ka:nala. Nale la:godone muhululu ba emedena ba:moe leta ododiti la:tamo poememo, mabu na ubihinola nale da:pemo ba:ba tetelo nale la:eno hiya:hiya: kuba ododili komoma: la: heloamo ba pikiyahalame kuba huiya la:tamo dito pikalame. Ba:bema: na peheno wadiyala la: dopamo la:eno kuba ododili komone nohobila:hala:, ba:bene Kodawate kebe helo natamo dikanamiya:, nale ba:be heloamo la:eno hibima: midi ipuwalo la: kopekodakoduilamema:nemata. Ba: hibila, ebete helo natamo kikanamiya:ha: nale la:eno hibima: midi komo kokubahilamema: ✧

Polote Kuititi Nolata Tabo Komokomo Dolamagiya:

¹¹ Ba:bema: naeno hibima: midipi ekaka:la:, ba:moe leta kuititi hapulu nale la:tamo yawo tabo bolamagimo. Wadiyala la: la:eno ukui konomamo nihatenakuya:la:, la:le la:eno hibima: midi ipuwalo kodakodalo gala kakala:mota:hanama:. Ba:gala la:le awaepi kowalubilima: nale la: da:kiyalamema, wadiyala la: ba:be tabamo na:papamila:hala:la:, ba:bene ukui kapiyama: ba eda:ha hido tataba ipuwalo nemedenalala:. Ba:bema: la: ba:ba ka:na ba emedehona, pote malemale komo ba:gala hete komo tawakaluba:tamo dikalamena, ba:be Godote la: ipuwalo bemedenamene.

✧ **13:10:** 2Kol 10:8

12 Wadiyala la: da:kapiyuimima la:
hiliyonomo etapa:te etapino kokoto uwatehuilo
na:pa:watamehuiya:la: 13 Godokono
tawakaluba:te ba:malo demedehona, ibi
hiliyonomate ibino nolata tabo la:tamo poelama:.

14 Wadiyala Kodawa Ya:su Kelisogodone
duluhukuna ba:be malemale komo, ba:gala
Godogodone duluhukuna ba:be malemale
emalagidolo komo, ba:gala Hido-talona
Gobogobogodone duluhukuna ba:be kalakalago
kapimilo emede komo, ba:bi komate la:
hiliyonomagodolo na:pola:namena: Ba:moe
ba: naeno tabo kuititila. Ba:ba:la.

GODOKONO HIDO TABO
The New Testament in the Tabo Language, Aramia
Dialect, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Tabo (Aramia) long
Niugini

Copyright © 2006 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Tabo (Aramia) (Tabo)

Dialect: Aramia River

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3c340006-f955-5c23-b3a5-6598deca5d75